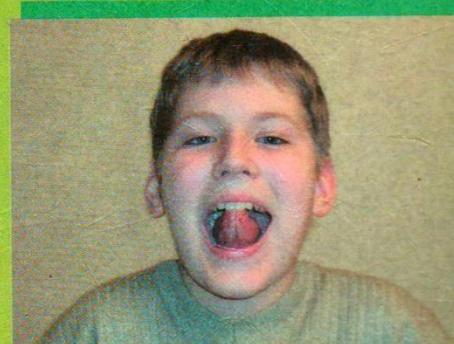
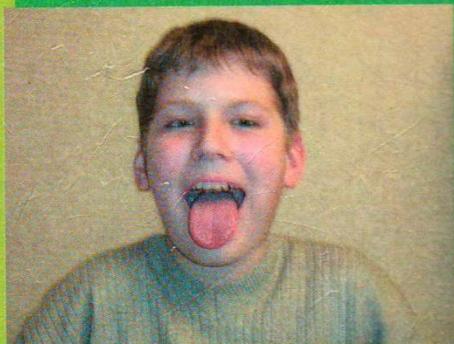

А.Я. МАЛЯРЧУК

ОБСТЕЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

Правильне вимовляння кожного звука та
добре розвинений фонематичний слух —
ось головні передумови для правильного
правопису.

К. Д. Ушинський

Відбираючи до спеціальних логопедичних дошкільних та шкіль-
них закладів, важливо своєчасно розмежувати дітей з первіс-
ними мовленнєвими порушеннями від дітей з пониженим слухом
та розумово відсталих, оскільки у останніх можна спостерігати
схожі прояви мовленнєвих вад. Але хоча зовнішні прояви й по-
дібні, все ж мовленнєві порушення зумовлено різними причинами.
Важливо з'ясувати, які ж саме причини зумовлюють відхилення у
мовленнєвому розвитку. Вони наочно виявляються під час обсте-
ження різних сторін пізнавальної діяльності дітей. Тому обсте-
ження першим починає лікар-психоневролог, а потім продовжує
логопед. Якщо дитину обстежують на МПК, то спільно з лікарем-
психоневрологом у ньому беруть участь психолог, логопед, педа-
гог-дефектолог, що дозволяє точніше встановити діагноз.

Якщо порушення мовлення є первісним (тобто слух та інтелект
дитини в межах норми: у дітей із пониженим слухом та розу-
мовою відсталістю порушення мовлення є вторинним дефектом),
дітей направляють до спеціальних логопедичних дошкільних та
шкільних закладів. На логопедичних пунктах при загальноосвіт-
ніх школах мають навчатися діти, які страждають порушенням
мовлення первісно.

Теоретичні методичні рекомендації з обстеження мовлення
викладено в книгах “Основы теории и практики логопедии”
(под ред. Р. Е. Левиной) — М., Просвещение, 1967; “Логопедия”
(под ред. проф. Л. С. Волковой) — М., Просвещение, 1989 та ін.

Даний посібник має суто практичний характер, у ньому подано
мовленнєвий матеріал (у малюнках, завданнях) для різно-
стороннього обстеження усного та писемного мовлення. Він реко-
мендований для вчителів-логопедів, МПК, учителів та вихователів
шкіл і дошкільних закладів.

Сподіваємось, що цей посібник допоможе підвищити рівень об-
стеження мовлення дітей будь-якого віку незалежно від харак-
теру їхнього основного дефекту.

Посібник складається з таких розділів:

I. ОБСТЕЖЕННЯ БУДОВИ ТА МОТОРИКИ АРТИКУЛЯЦІЙНОГО АПАРАТУ

Усі виявлені дефекти будови артикуляційного апарату, моторики і мовлення фіксуються логопедом у мовленнєвій картці чи протоколі обстеження мовлення. Оглядаючи артикуляційний апарат, логопед відзначає дефекти губ, зубів, прикусу, язика, піднебіння (можливі дефекти будуть вказані далі). Під час перевірки моторики (рухливості) артикуляційного апарату логопед пропонує виконати різні вправи:

— для губ: розтягнути губи у посмішку, потім зробити губами трубочку, закласти нижню губу на верхню і навпаки та ін.;

— для язика: підняти язик до піднебіння, потім опустити вниз до нижніх зубів; переміщувати кінчик язика від одного куточка губ до іншого, цмокати язиком та ін.;

— для м'якого піднебіння: пропонуємо дитині кілька разів вимовляти звук “а” і в цей час спостерігаємо за рухливістю м'якого піднебіння; перевіряємо видих повітря через ніс, рот;

— для щелеп: перевіряємо рухливість нижньої щелепи; просимо її висунути вперед, праворуч, ліворуч і т. д.

У посібнику подано функціональні проби обстеження мовленнєвої моторики доктора медичних наук О. М. Мастиюкової для виявлення легкого (стертого) ступеня дизартрії (Лекції на курсах “Підвищення кваліфікації вчителів-логопедів”. — М., 1979).

У дані обстеження фіксуються, оскільки навіть незначні відхилення в руховій функції артикуляційного апарату можуть привести до мовленнєвих вад.

II. ОБСТЕЖЕННЯ ФОНЕМАТИЧНОЇ СИСТЕМИ

У цьому розділі подано мовленнєвий матеріал (у завданнях та малюнках) для обстеження фонематичного сприймання, аналізу та синтезу, уявлення.

Необхідно пам'ятати, що коли у дитини в процесі вимовляння слів відзначається нестійке користування звуками мовлення, їх змішування, однакове вимовляння групи або пар звуків, то це показник недостатнього розрізнення звуків. У дітей із такими дефектами можуть бути відхилення в оволодінні читанням та письмом.

ІІІ. ОБСТЕЖЕННЯ ВИМОВЛЯННЯ ЗВУКІВ ТА СЛІВ

У цьому розділі подано мовленнєвий матеріал (у малюнках та завданнях) для обстеження вимовляння свистячих, шиплячих, сонорів, дзвінких приголосних, йотованих звуків — усі у різних складових позиціях, а також малюнки для обстеження вимовляння слів з різною складовою структурою.

Слід попросити дитину назвати малюнки самостійно та відображені. Дефекти вимовляння звуків фіксуються: спотворення, заміна, змішування, відсутність певного звука; записуються приклади спотвореного вимовляння структури слів.

Необхідно пам'ятати, що порушення дитиною структури слів нерідко вказують на те, що у неї були або є вияви загального недорозвинення мовлення.

ІV. ОБСТЕЖЕННЯ СЛОВНИКА ДИТИНИ

Логопед спочатку обстежує активний, а потім пасивний словник дитини. Паралельно з перевіркою активного словника з'ясовується розуміння слів шляхом ставлення питань, уточнення змісту слів та їх узагальнення.

У цьому посібнику подано малюнки з таких тем: фрукти, овочі, інструменти, меблі, дерева, одяг, транспорт, посуд, тварини (свійські тварини, дики тварини, комахи, птахи), шкільне приладдя, іграшки.

Підібрано також мовленнєвий матеріал — малюнки для називання частин предметів, частин тіла тварин, людини (наприклад, у машини: кузов, кабіна, колеса тощо).

Підібрано малюнки для обстеження словникового запасу словами, які б означали дію, ознаки предметів; завдання на підбір синонімів, антонімів, спільнокореневих слів.

Перевіряється спочатку активний словник дитини. Малюнки, які дитина не змогла назвати, беруться логопедом на замітку, а потім демонструються знову (для перевірки пасивного словника) з проханням показати той чи інший предмет, виконувану дію тощо.

Словник дітей не завжди є достатнім показником загального недорозвинення мовлення. Залежно від середовища, виховання та інших причин може спостерігатися багатство чи обмеженість словника дитини. Він повинен розглядатися не ізольовано, а в сукуп-

ності з іншими проявами, зокрема, з особливостями розвитку фонематичної та граматичної будови мовлення.

V. ОБСТЕЖЕННЯ ГРАМАТИЧНОЇ БУДОВИ МОВЛЕННЯ

Обстежуючи граматичну будову мовлення, логопед звертає увагу і фіксує таке: чи вдається дитині описати зміст сюжетних малюнків у формі розповідного мовлення чи шляхом перерахування окремих предметів, зображеніх на малюнку, без описування дій та якостей; які речення — прості чи поширені — використовує дитина, які частини мови при цьому використовує і яке їхнє граматичне оформлення, чи правильно вживає прийменники. Паралельно перевіряється і розуміння речень шляхом виконання різних прохань логопеда (наприклад: “Поклади лінійку між зошитом та книжкою” тощо).

У цьому посібнику подано ряд сюжетних малюнків на такі теми: “Допоможемо вижити птахам”, “Радіємо пробудженню природи”, “Насолоджуємося теплом”, “Заблукали”.

Для детальнішого обстеження граматичних категорій підібрано мовленнєвий матеріал (у малюнках та завданнях) для перевірки:

- а) вживання та розуміння прийменників;
- б) вміння визначати рід іменників та займенників;
- в) вміння змінювати іменники у множині;
- г) вміння узгоджувати числівники з іменниками;
- д) вміння відмінювати іменники та прикметники;
- е) вміння узгоджувати іменники з прикметниками у роді та числі;
- е) вміння відмінювати дієслова у особах та числах;
- ж) вміння утворювати нові слова з допомогою суфіксів та префіксів.

Діти з нормальним мовленнєвим розвитком справляються з даними завданнями, а у дітей із загальним недорозвиненням мовлення обов'язково трапляються помилки, які вказують на недостатнє сформування граматичної будови мовлення. Загальне недорозвинення мовлення є причиною ускладнення оволодіння дитиною читанням та письмом.

Проаналізувавши дані різносторонньої перевірки усного мовлення, визначають діагноз порушення мовлення:

- а) фонетичне порушення мовлення (порушене вимовляння однієї чи кількох груп звуків), зумовлене функціональним порушенням (що в мовній картці не фіксується) або органічним порушенням периферійного мовленнєвого апарату (коротка під'язикова зв'язка та ін.), ринолалією чи дизартрією;
- б) фонетико-фонематичне порушення мовлення (порушене вимовляння звуків та фонематичну систему мовлення), зумовлене функціональним порушенням (що в мовній картці не фіксується) або органічним порушенням периферійного мовленнєвого апарату (коротка під'язикова зв'язка та ін.), ринолалією чи дизартрією;
- в) загальне недорозвинення мовлення (вимовляння звуків порушується не завжди, оскільки вони вже можуть бути виправлені), що виявляється у порушенні фонематичної системи та лексико-граматичної будови мовлення — аграматизми, які зумовлені аалією, дизартрією, ринолалією чи затримкою мовленнєвого розвитку. Вказується рівень ЗНМ.

VI. ОБСТЕЖЕННЯ ЧИТАННЯ ТА ПИСЬМА

Вище вже згадувалось, що фонетико-фонематичне та загальне недорозвинення мовлення впливають на здатність дитини оволодіти читанням та письмом. Тому поряд з обстеженням усного мовлення в учнів необхідно перевіряти читання та письмо.

У цьому розділі посібника дано тексти для перевірки читання та переказу, окремі літери для читання, склади, слова різної складової структури.

Проводячи обстеження читання, необхідно зосередитися на характері читання: дитина читає по складах, цілими словами чи перебирає окремі літери і важко поєднує їх у склади та слова. Звертається увага на особливості помилок: чи замінює дитина в процесі читання одні літери на інші (свистячі на шиплячі та навпаки, дзвінкі приголосні на глухі та навпаки, м'які на тверді та ін.); чи відповідають ці заміни їх мовленнєвому порушенню, який характер інших помилок; який темп читання, а також ступінь розуміння прочитаного.

Усі ці спостереження та аналіз помилок допоможуть уточнити, чим зумовлено недоліки читання: фонетико-фонематичним чи загальним недорозвиненням мовлення.

Для перевірки письма пропонуються тексти для слухових диктантів (2—4 класи), слова для складання речень, опорні слова для складання і запису розповідей. Якщо дитина не може

справитися з цими завданнями, проводиться диктант окремих літер, складів, слів, речень; а також переписування з друкованого та писаного тексту.

Подано зразок схеми аналізу письмових робіт. Важливо вміти відрізняти дітей з недоліками письма, зумовленними мовленнєвою недостатністю, від дітей, у яких недоліки письма викликані іншими причинами, наприклад, педагогічною запущеністю, двомовністю та ін.

Якщо дитина не має дефектів в усному мовленні і не допускає *специфічних помилок на заміну літер* (шиплячих на свистячі, твердих приголосних на м'які, дзвінких на глухі), але робить багато інших помилок, у цьому випадку відставання у письмі не можна вважати наслідком мовленнєвих порушень.

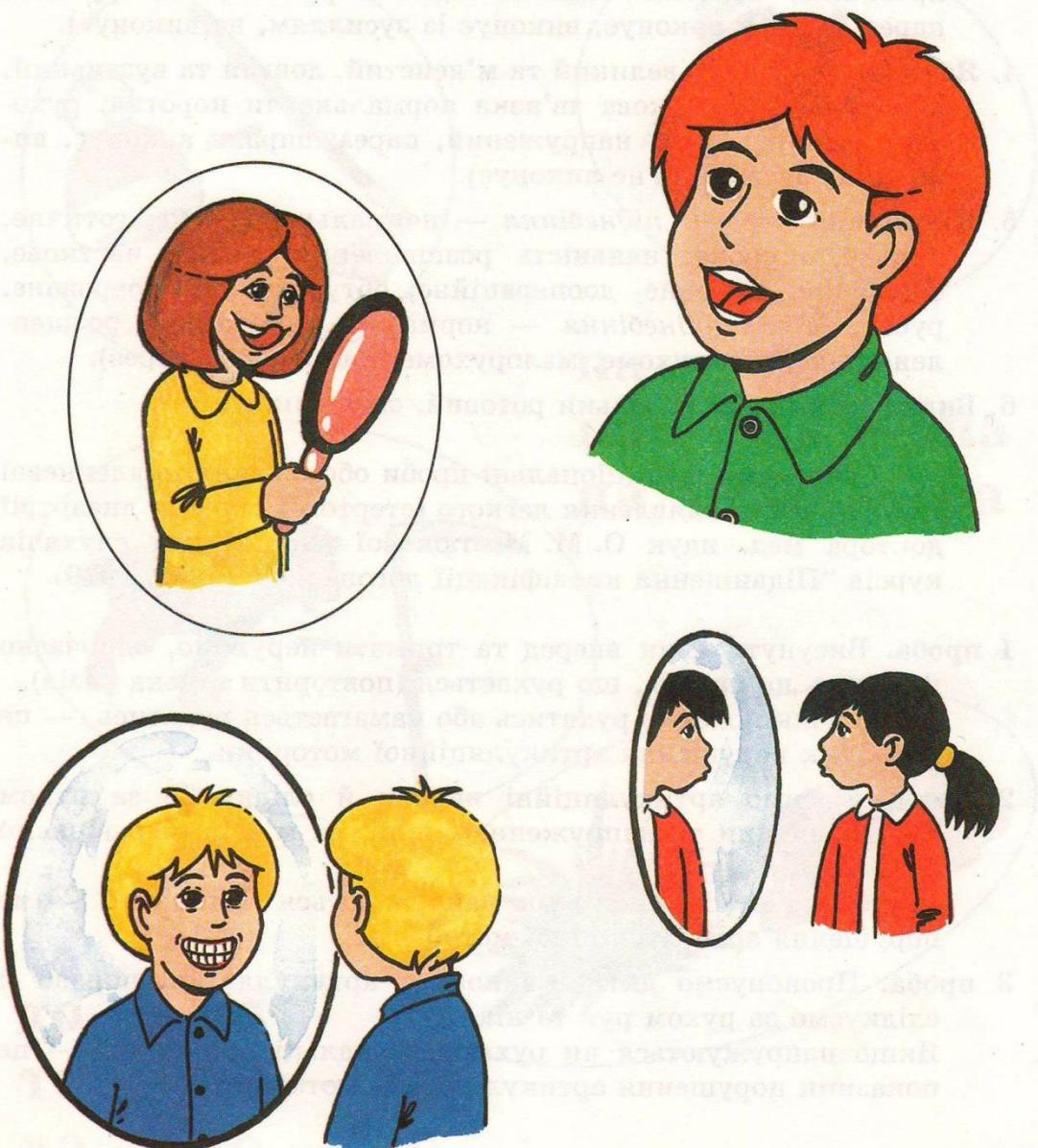
Проаналізувавши результати обстеження всіх сторін усного мовлення, а також читання та письма, визначають діагноз порушення читання і письма:

- а) дислексія та дисграфія, зумовлені фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення: за наявності помилок у письмових роботах і читанні *на заміну літер, що позначають звуки* (свистячих на шиплячі, дзвінких приголосних на глухі, твердих на м'які тощо);
- б) дислексія та дисграфія, зумовлені загальним недорозвиненням мовлення: за наявності помилок у письмових роботах і читанні, крім *помилок на заміну літер*, обов'язкових помилок, зумовлених недорозвиненням граматичної будови мовлення (*аграматизми*).

Згідно з мовленнєвим діагнозом визначається, де дитина має отримувати логопедичну допомогу: в дошкільному логопедичному закладі, у школі для дітей із важкими розладами мовлення, на логопедичному пункті при загальноосвітній школі чи в логопедичному кабінеті при дитячій поліклініці.

Встановлений мовленнєвий діагноз дозволяє також знайти найрадикальніші способи і методи подолання недоліків мовлення. Зрозуміло, що не кожній дитині можна пропонувати всі завдання для виконання. Залежно від віку та розвитку мовлення дитини логопед вирішує, які завдання давати для проведення обстеження її мовлення.

ОБСТЕЖЕННЯ БУДОВИ ТА МОТОРИКИ АРТИКУЛЯЦІЙНОГО АПАРАТУ

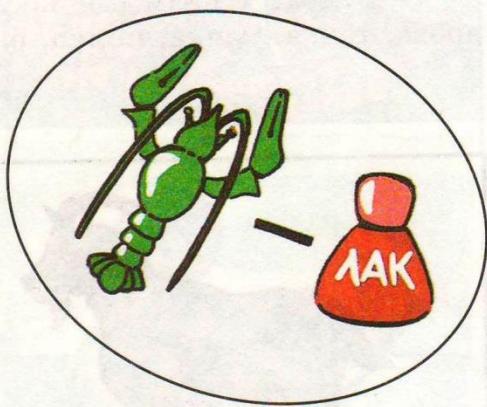
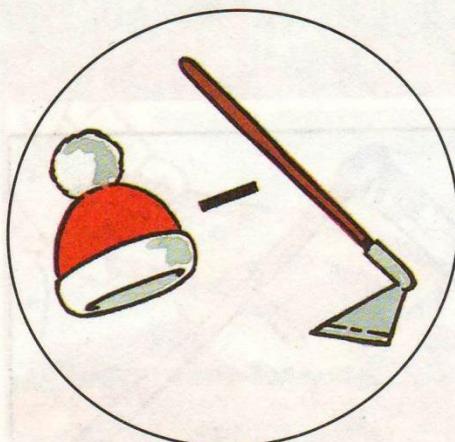
ОБСТЕЖЕННЯ БУДОВИ ТА МОТОРИКИ АРТИКУЛЯЦІЙНОГО АПАРАТУ

1. **Губи** (нормальні, товсті, вузькі, розщеплені; рухомі, малорухомі, парез; вправи виконує, не виконує, виконує із зусиллям).
2. **Зуби** (нормальні, зайва кількість, зуби поза щелепною дугою, рідкі).
3. **Прикус** (нормальний, відкритий передній, відкритий боковий, прогнатія, прогенія; нижня щелепа рухома, малорухома, парез; вправи виконує, виконує із зусиллям, не виконує).
4. **Язык** (нормальний, великий та м'ясистий, довгий та вузенький, короткий; під'язикова зв'язка нормальна чи коротка; рухомий, малорухомий, напруженій, парез; вправи виконує, виконує із зусиллям, не виконує).
5. **Піднебіння** (*твърде піднебіння* — нормальне, високе, готичне, низьке, широке; наявність розщеплення: повне, часткове, однобічне, двобічне, доопераційне, обтуратор, проопероване, рубці. *М'яке піднебіння* — нормальне, укорочене, розщеплене, відсутнє; рухоме, малорухоме, напружене, парез).
6. **Видих** (нормальний, тільки ротовий, змішаний).

Спеціальні функціональні проби обстеження мовленнєвої моторики для виявлення легкого (стертого) ступеня дизартрії доктора мед. наук О. М. Маєтюкової (Лекції для слухачів курсів “Підвищення кваліфікації логопедів”. — М., 1979).

- 1 проба.** Висунути язык вперед та тримати нерухомо, одночасно дивитись на палець, що рухається (повторити кілька разів). Якщо язык починає рухатись або намагається рухатись — це показник порушення артикуляційної моторики.
- 2 проба.** Робимо артикуляційні вправи й слідкуємо за рухом голови дитини та напруженням шийних м'язів (перевіряємо рукою). Якщо рухається голова чи напружаються м'язи шиї — це порушення артикуляційної моторики.
- 3 проба.** Пропонуємо дитині виконати артикуляційні вправи й слідкуємо за рухом рук та ніг. Якщо напружаються чи рухаються пальці рук та ніг — це показник порушення артикуляційної моторики.

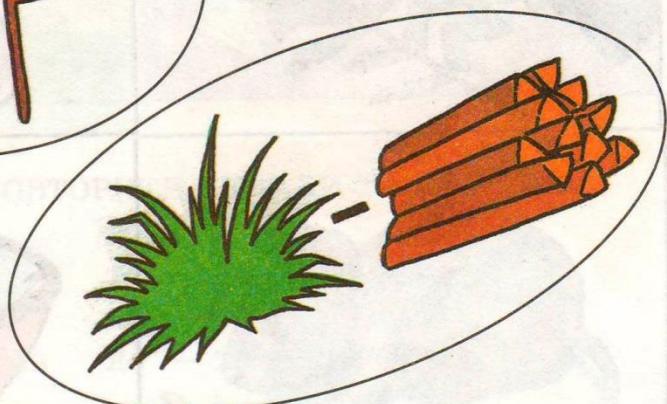
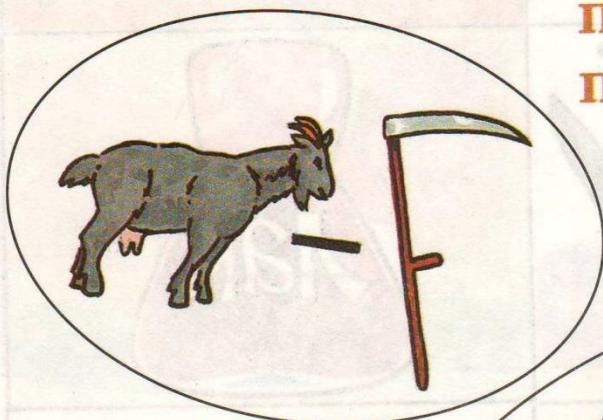
ОБСТЕЖЕННЯ ФОНЕМАТИЧНОЇ СИСТЕМИ

па — ба

па — ба — па

па — ба — ба

то — до

то — до — то

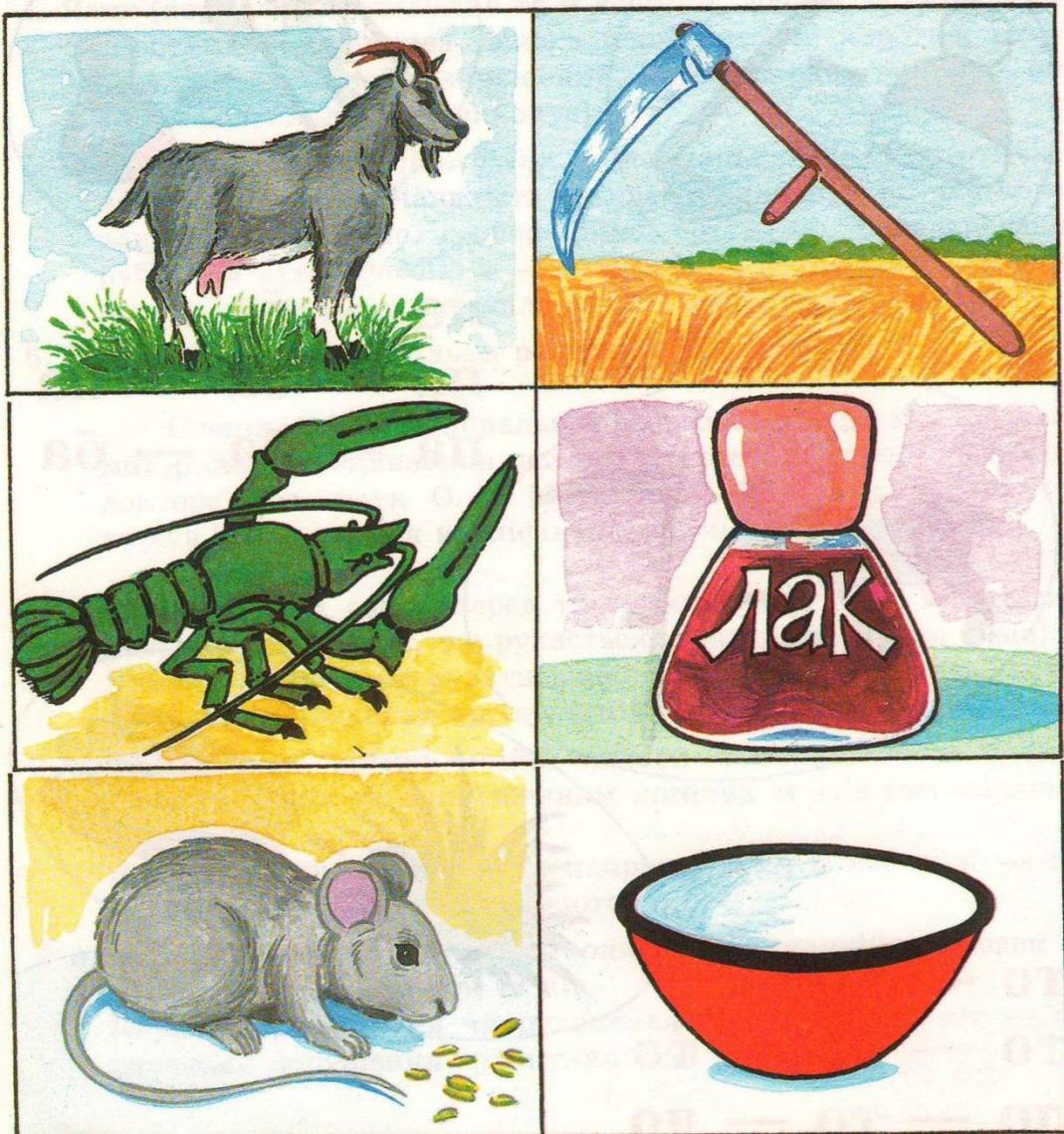
до — то — до

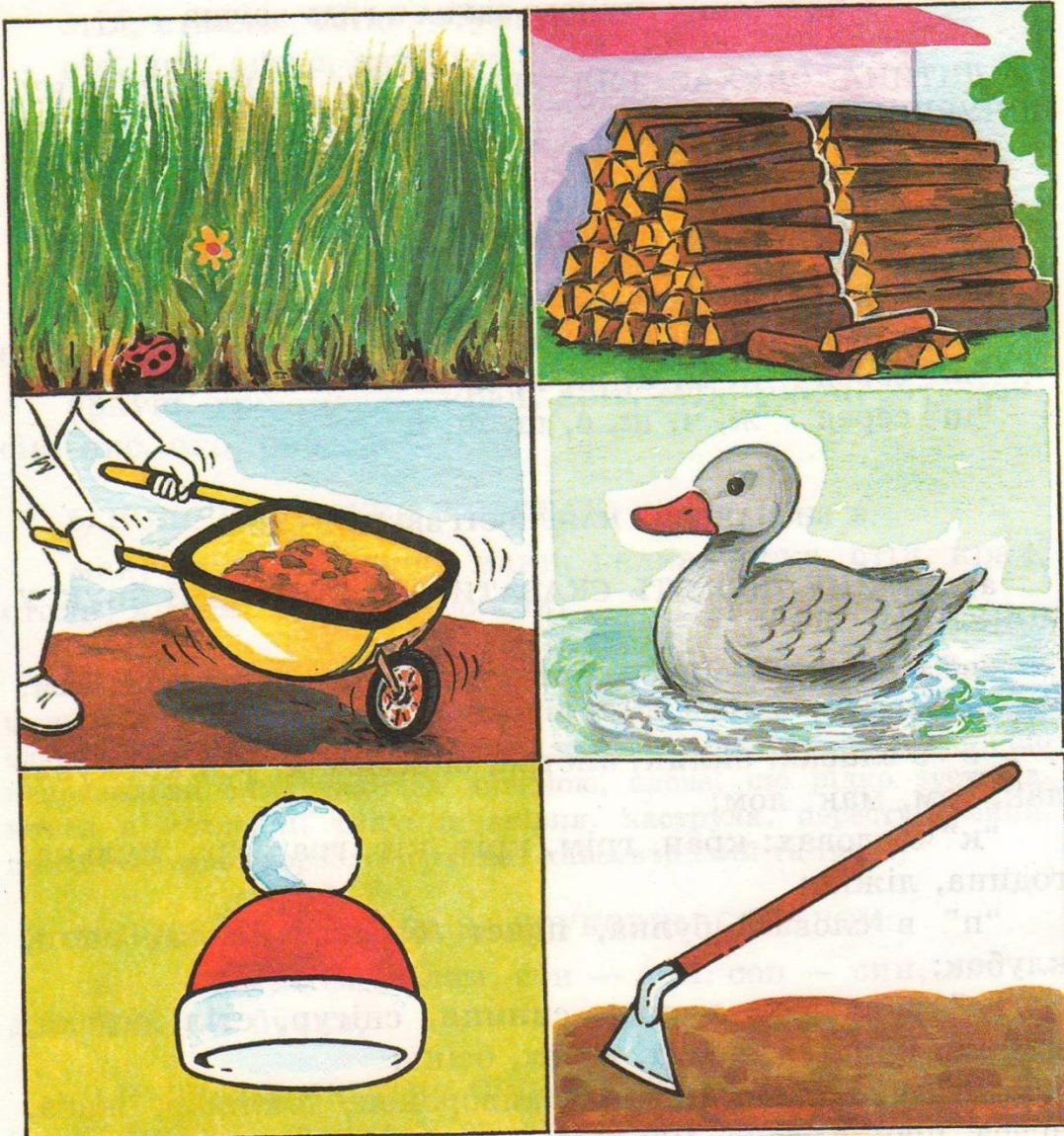
ОБСТЕЖЕННЯ ФОНЕМАТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ, АНАЛІЗУ ТА СИНТЕЗУ, УЯВЛЕННЯ

1. РОЗРІЗНЕННЯ БЛИЗЬКИХ ФОНЕМ:

а) ПРОПОНОУЄМО ДИТИНІ ПОСЛУХАТИ ТА ЗНАЙТИ ЦЕЙ ПРЕДМЕТ НА МАЛЮНКУ.

Де коза? (Потім: де коса, рак, лак, мишка, миска, трава, дрова, тачка, качка, пилка, білка?)

б) ПОСЛУХАТИ І ПОВТОРИТИ СКЛАДИ ТА СЛОВА:

па — ба

то — до

па — ба — па

то — до — то

ба — па — ба

до — то — до

па — ба — ба — па

до — то — то — до

пити — бити — мити

щити — жити — лити

м'яти — їсти — мити

2. ВИДІЛЯННЯ ПЕВНОГО ЗВУКА З РЯДУ ЗВУКІВ

ДИТИНА СЛУХАЄ РЯД ЗВУКІВ ТА ПІДНИМАЄ РУКУ,
ПОЧУВШИ ПЕВНИЙ ЗВУК

“а” серед	о, а, у, и, і, а
“у” серед	и, і, у, о, а, у
“д” серед	р, м, д, с, т, д, к
“с” серед	м, н, р, с, д, к, с
“с” серед	ш, з, с, ж, ц, ч, с
“ш” серед	л, м, н, ш, х, к, ш
“ш” серед	ж, ч, ш, с, щ, щ, ц

3. ВИЗНАЧЕННЯ НАЯВНОСТІ ЗВУКА В СЛОВІ:

а) ДИТИНУ ПРОСЯТЬ СКАЗАТИ, ЧИ Є ПЕВНИЙ ЗВУК У ПОЧУТОМУ СЛОВІ:

“а” в словах: осінь, агрус, укол, оси, аркуш, сік, сам, син, кіт, мак;

“о” в словах: оклик, айстра, око, армія, успіх, окунь, лак, сом, мак, лом;

“к” в словах: кран, грім, кріт, кіт, гра, ікра, кулька, година, ліжко;

“п” в словах: булка, пакет, бабуся, пилка, лапи, клубок;

“с” в словах: зозуля, синиця, снігур, стіл, миска, мишка, кришка, посуд, козел, осінь;

“ш” в словах: шпак, жайворонок, шишкар, жаба, шафа, шапка, сапа, машина, ожина, агрус;

“ц” в словах: цапеня, суша, чапля, лисиця, бочка, вівця, лис;

“т” в словах: тканина, дрова, дах, трава, дім, тин, тачка.

б) ДИТИНА ПОВИННА ВИЗНАЧИТИ, ЯКИЙ СПІЛЬНИЙ ЗВУК В ЦИХ СЛОВАХ:

аркуш, агрус, армія, айстра;

осінь, око, оклик, окунь;

стіл, стілець, стіна, стукати;
ніс, лис, агрус, автобус;
кішка, мишка, кришка, кашка;
норка, дірка, марка, Мурка.

4. ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ФОНЕМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ

а) НАЗВАТИ ПЕРШИЙ, А ПОТІМ ОСТАННІЙ ЗВУК В СЛОВАХ:

аркуш, урна, осінь, кран, дріт, стіл, шпак, кіт, мак, сік, лис, око, риба;

б) ПОЛІЧИТИ ЗВУКИ В СЛОВАХ:

мак, дах, сом, лоша, маки, палка, дірка, стіл, кран, столи, крани, хустка, коржик;

(Для учнів, котрі тією чи іншою мірою оволоділи навичками фонематичного аналізу слів, спеціально підбираються для аналізу слова багатоскладові, зі збіgom приголосних, із звуками, що неправильно вимовляються дитиною, слова, що рідко зустрічаються в мовленні, типу: шпаківня, каSTRUля, перестукування, прописуватися, кораблебудівник, найсуворіший та інші.)

в) ПОРІВНЯТИ СЛОВА ЗА ЗВУКОВИМ СКЛАДОМ:

сам — сом, сом — лом, сон — сом, сон — син, лис — ліс, білка — булка;

г) НАЗВАТИ, СКІЛЬКИ СЛІВ У РЕЧЕННІ.

ЯКЕ 1-ше (2-ге, 4-те, 3-тє) СЛОВО?

Діти рвали польові квіти.

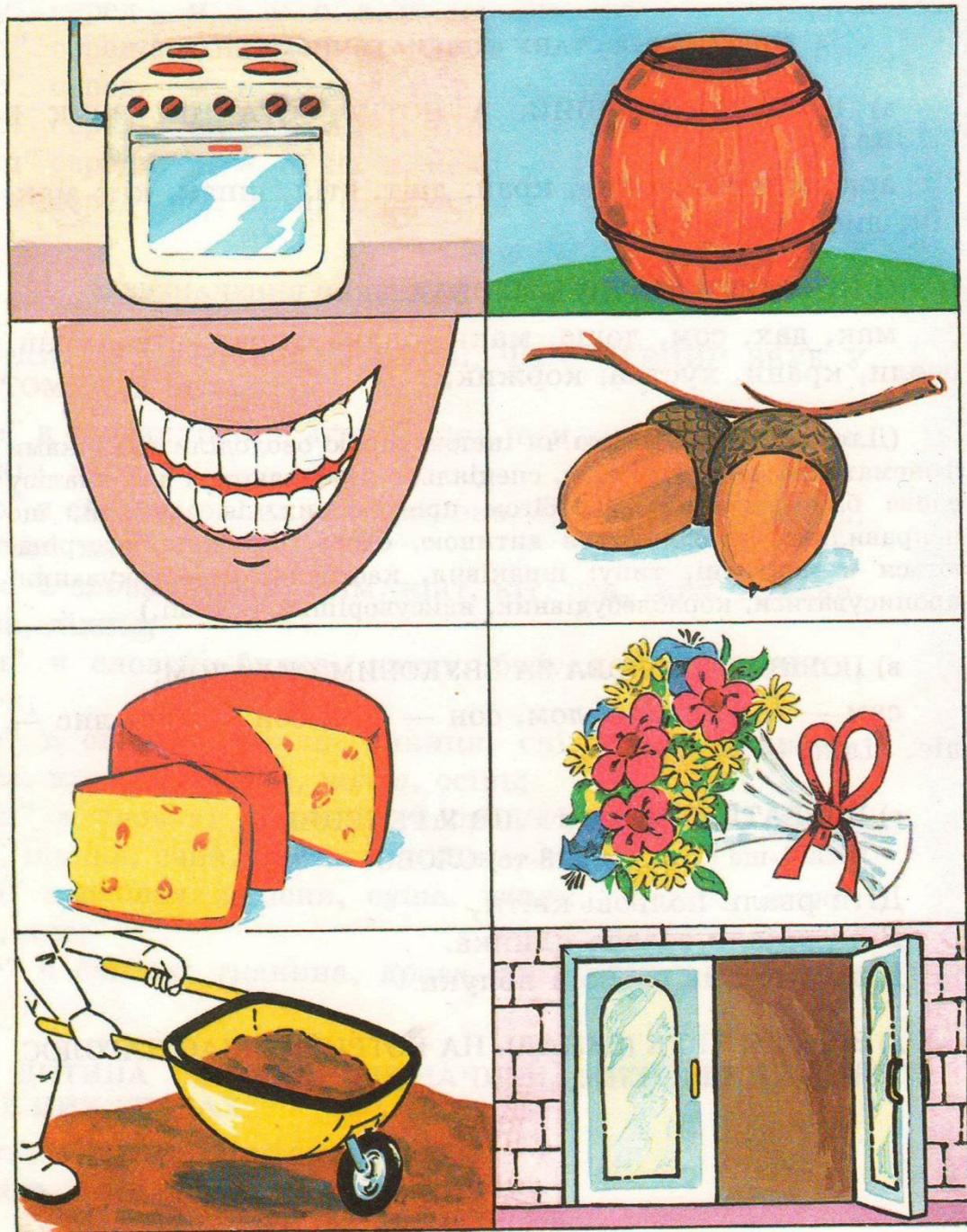
Біля школи зелена ялинка.

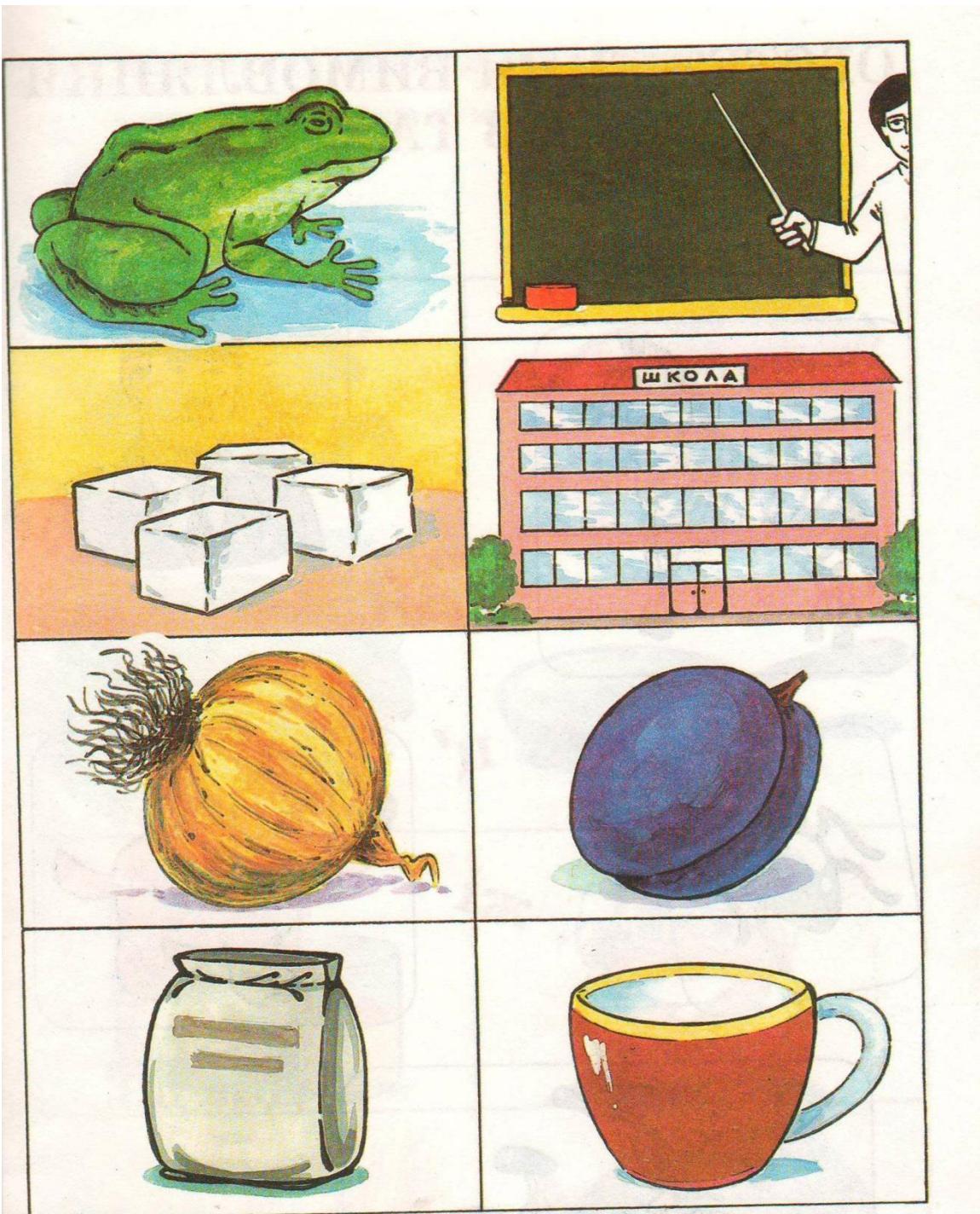
Дідусь купив червоні яблука.

д) ЗНАЙТИ ЗВУК (СКЛАД), НА КОТРИЙ ПАДАЄ НАГОЛОС, У СЛОВАХ ЦИХ РЕЧЕНЬ.

5. ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ФОНЕМАТИЧНОГО УЯВЛЕННЯ

а) ПРОПОНУЄМО ДИТИНІ ПОДИВИТИСЬ НА МАЛЮНКИ, НАЗВАТИ ЇХ ТА ЗНАЙТИ МАЛЮНОК, У НАЗВІ ЯКОГО є ЗВУК С (потім ц, з, ш, ж, р, л, т, д, п, б, в):

б) ВІДІБРАТИ ІГРАШКИ З ПЕВНИМ ЗВУКОМ: з “С”
(або **ш, р, л** та ін.).

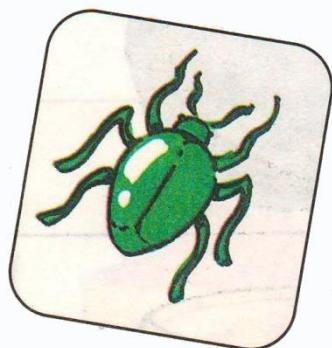
в) ПРИДУМАТИ ТА НАЗВАТИ СЛОВА З ПЕВНИМ ЗВУКОМ:
з “р”

(або **с, ш, л, ж, з, д, в** та ін.).

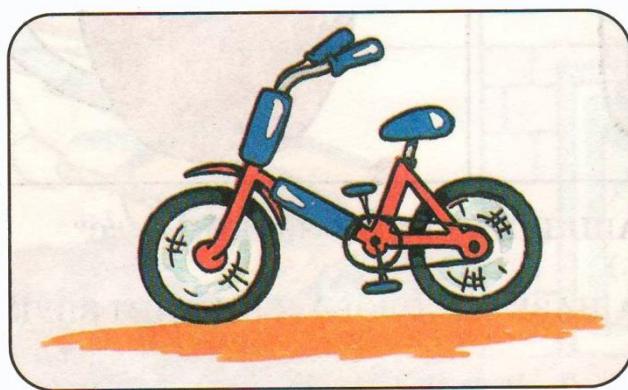
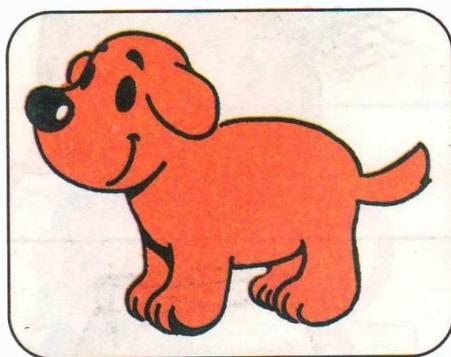
ОБСТЕЖЕННЯ ВИМОВЛЯННЯ ЗВУКІВ ТА СЛІВ

з, з'

ц, ц'
ж, жі

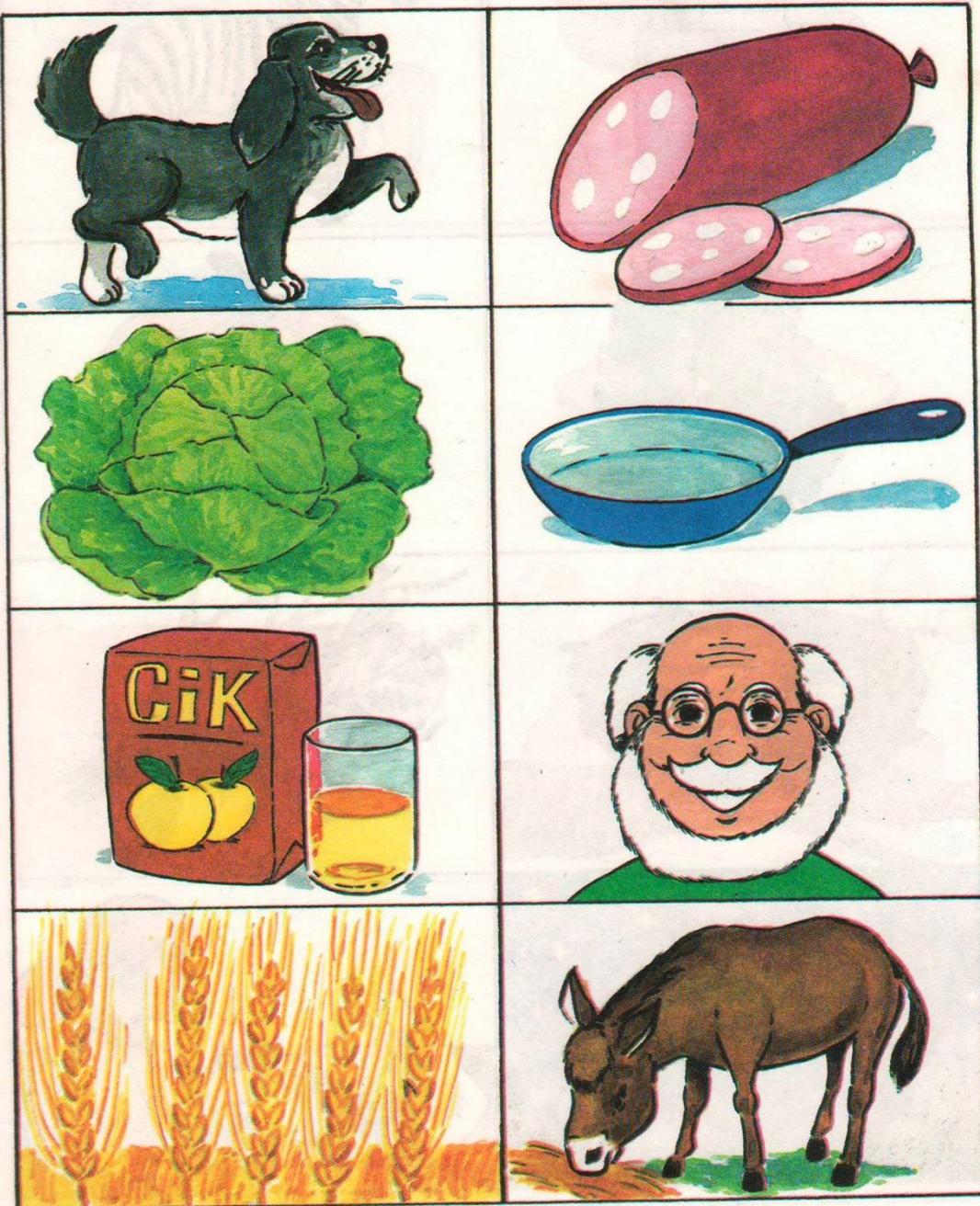
дз, дз'

л, л'

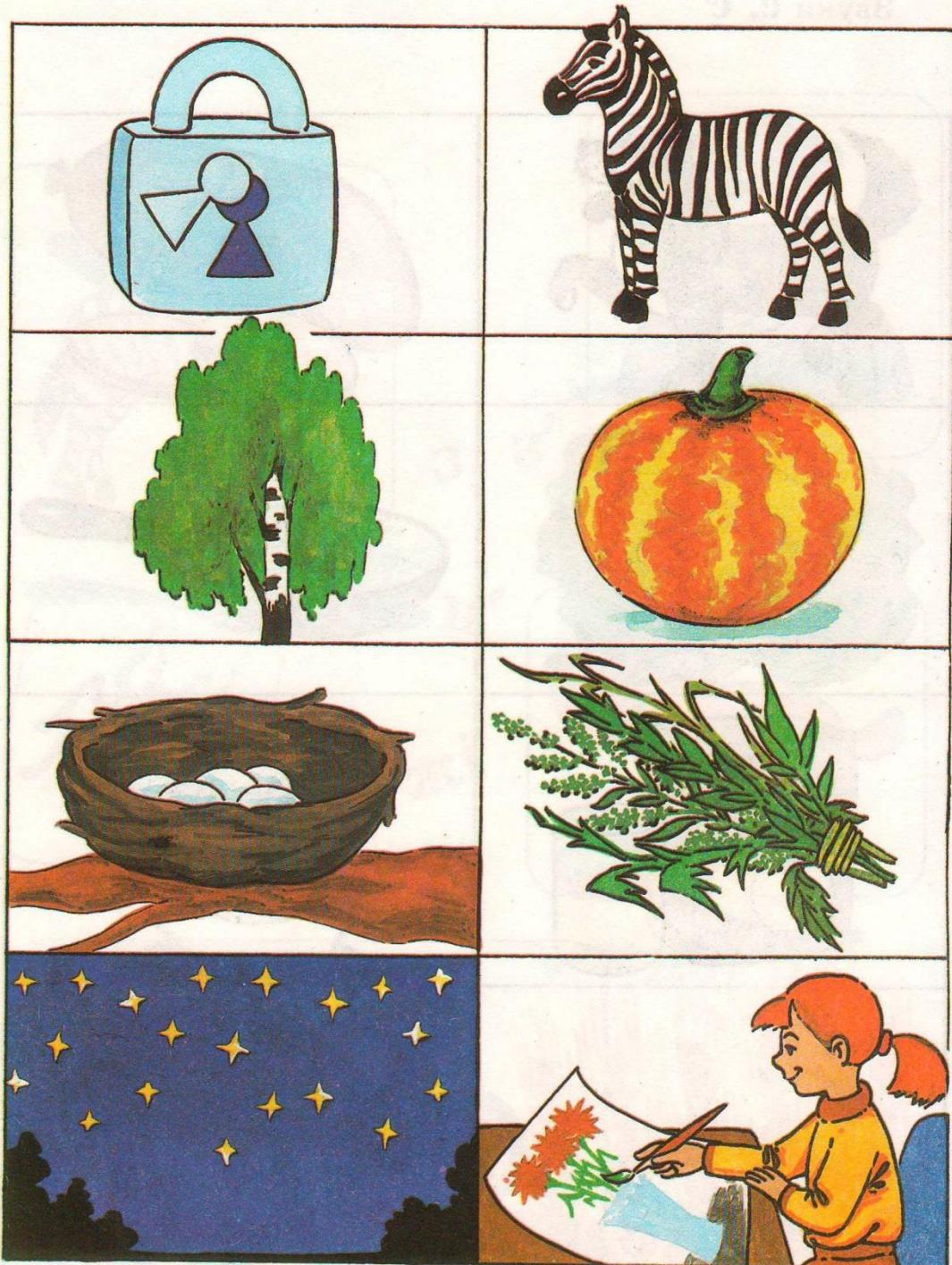
ОБСТЕЖЕННЯ ВИМОВЛЯННЯ ЗВУКІВ ТА СЛІВ

1. ВИМОВЛЯННЯ ЗВУКІВ (САМОСТІЙНО, ВІДОБРАЖЕНО)

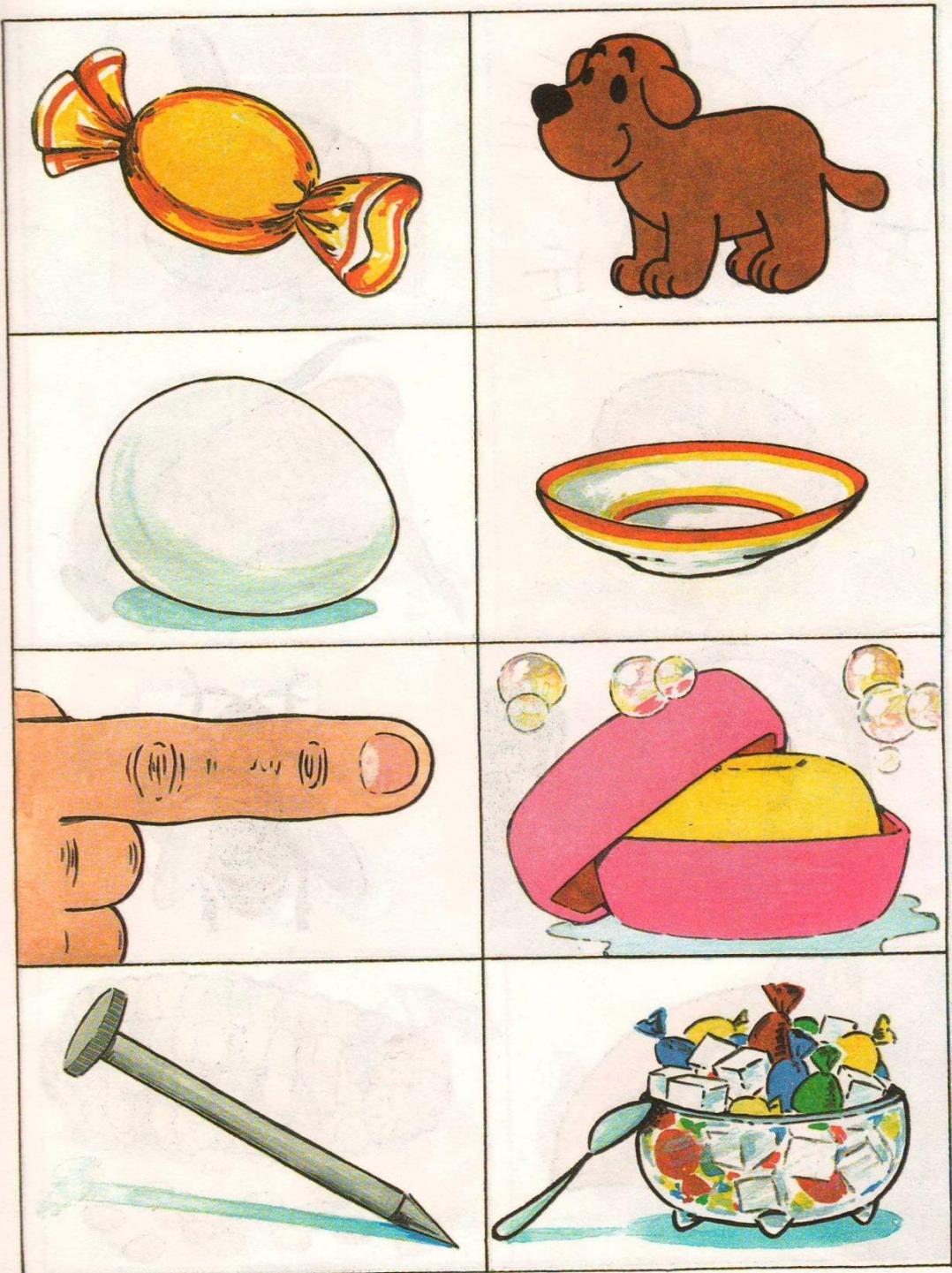
Звуки **с, с'**

Звуки з, з'

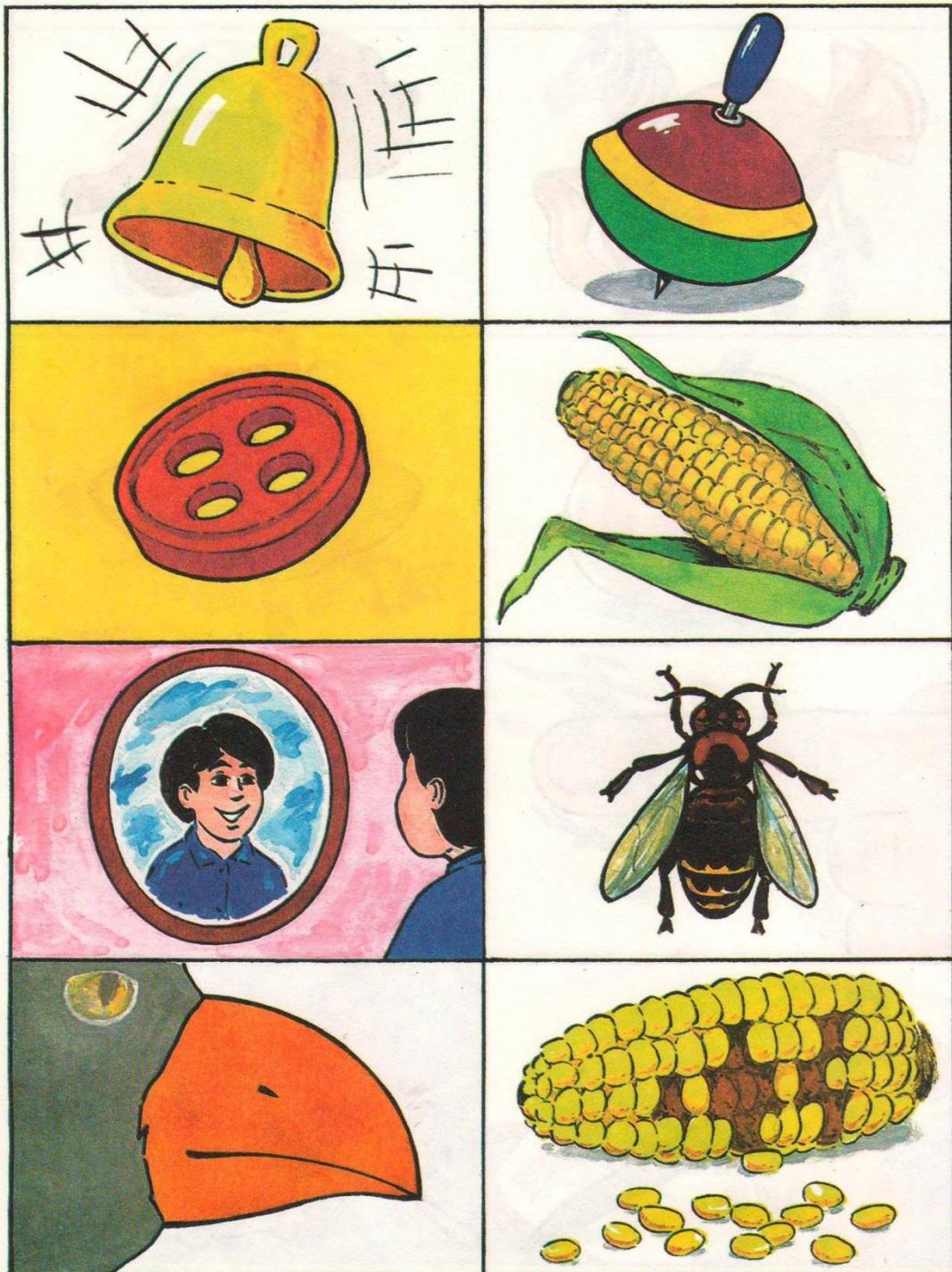

Звуки Ц, Ц'

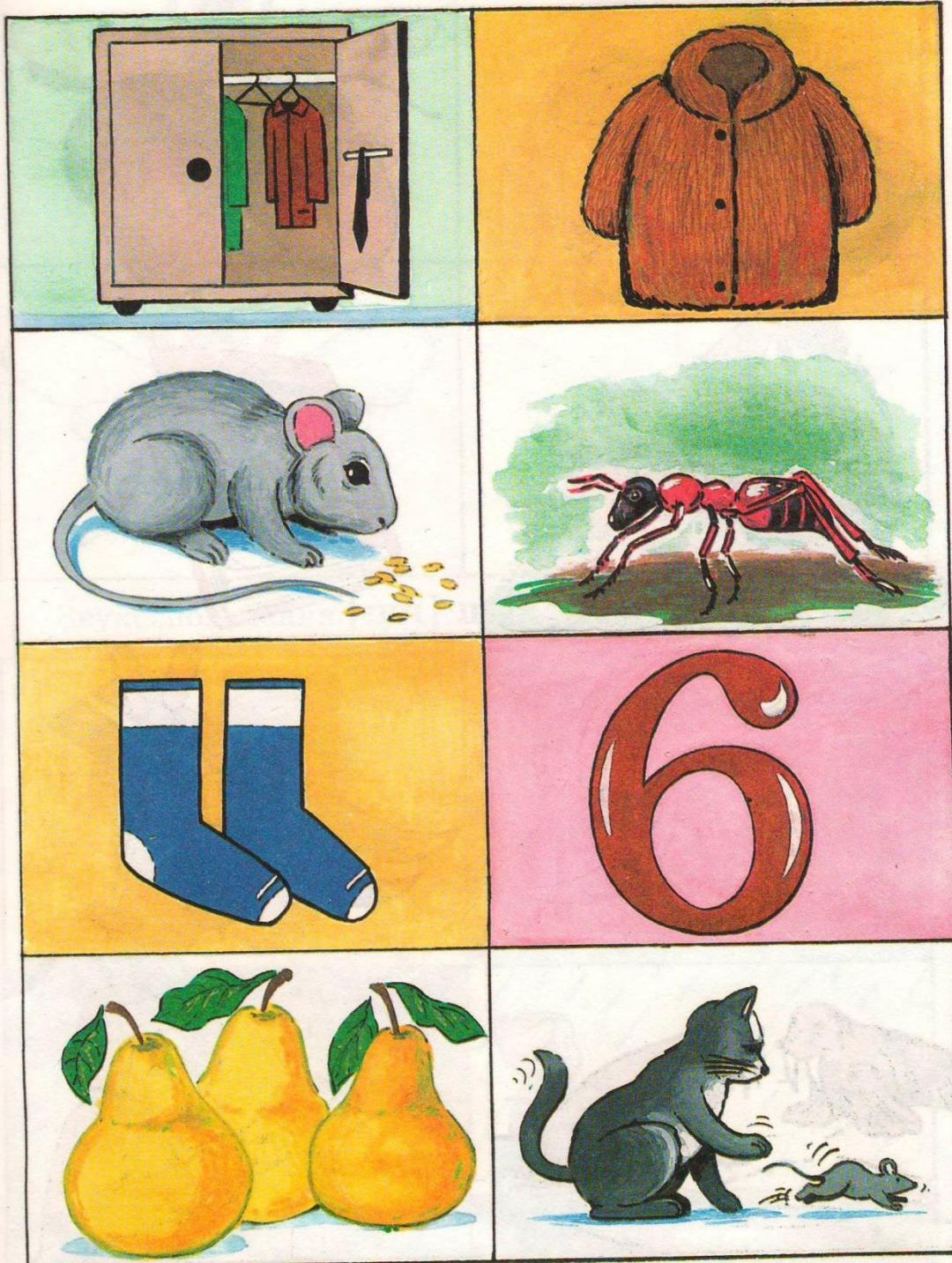
Звуки дз, дз'

и. Д. пчёлка

Звук **Ш** та склад **ші**

іж віло віт як ліс

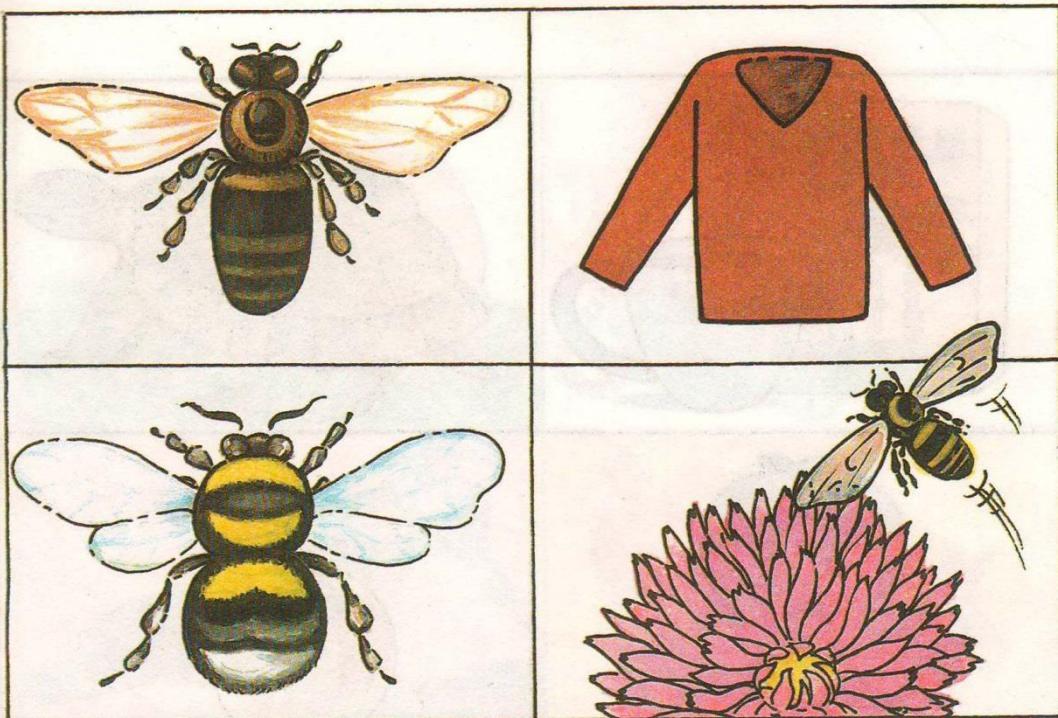

Звук **ж** та склад **жі**

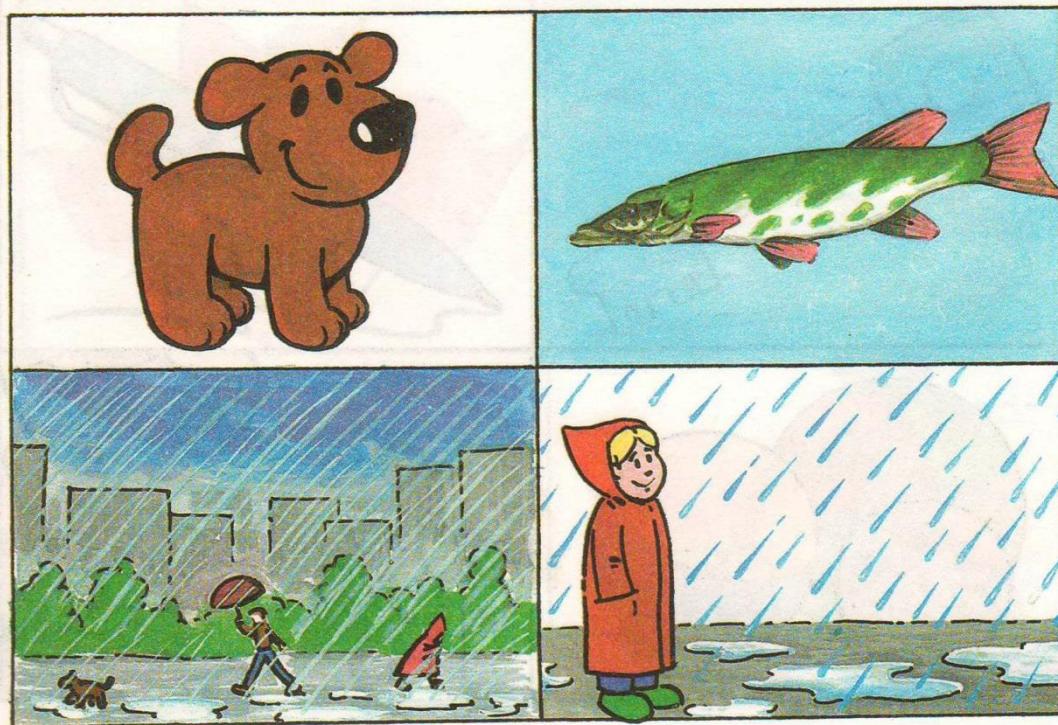
ІІІ високо від **Ж** зву~~б~~

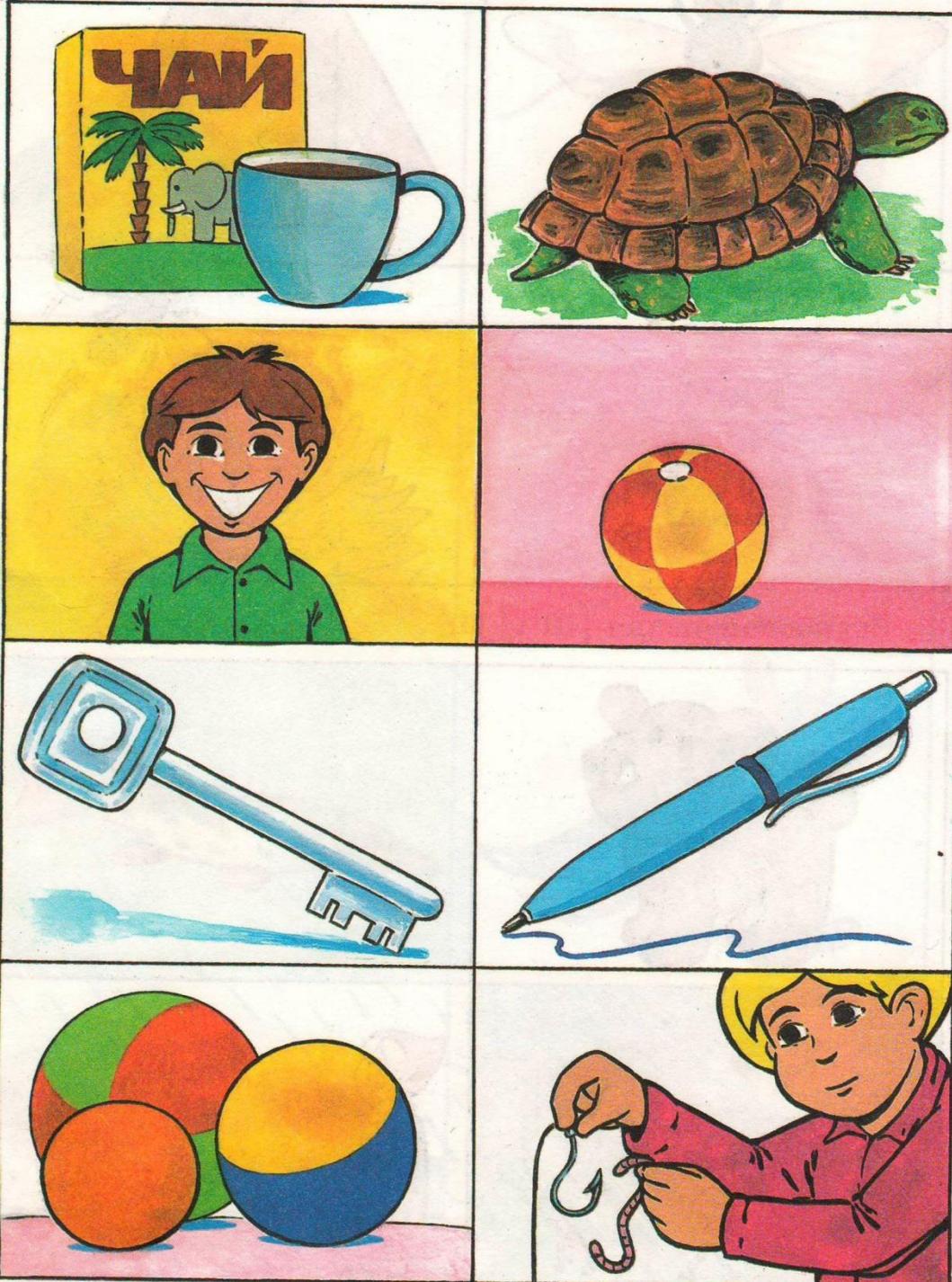
Звук Дж

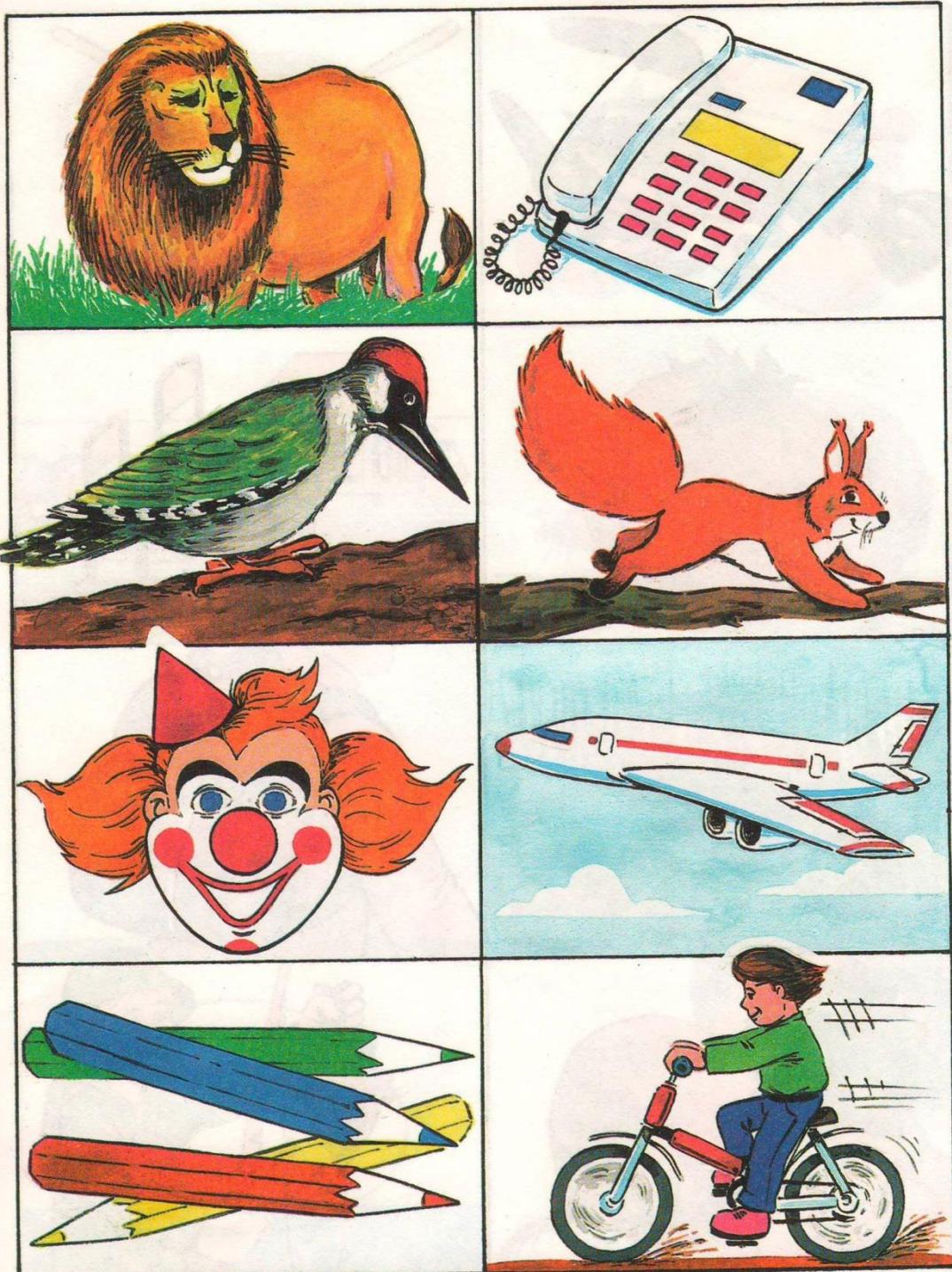
Звукосполучення [шч] щ

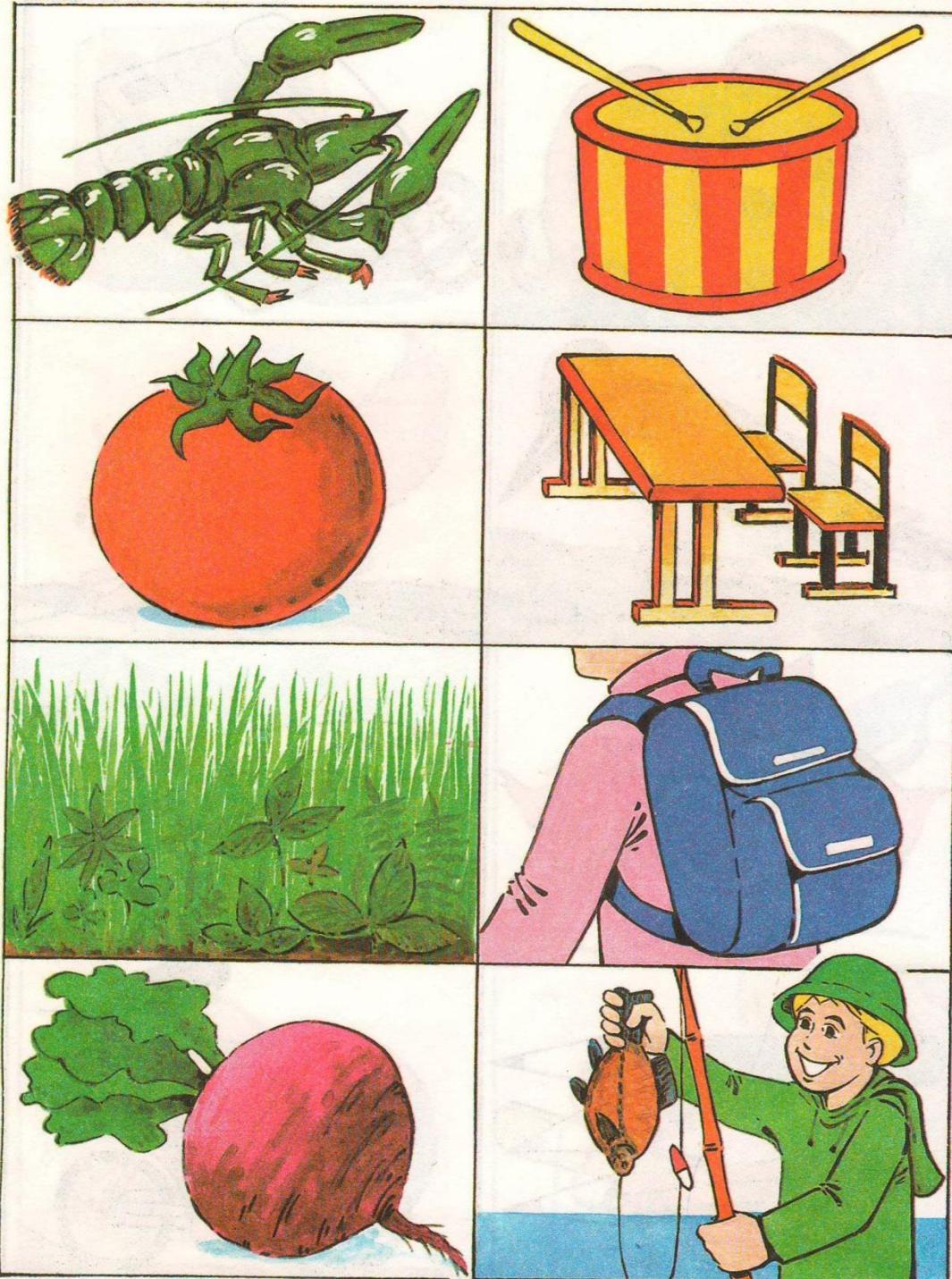
Звук Ч та склад чі

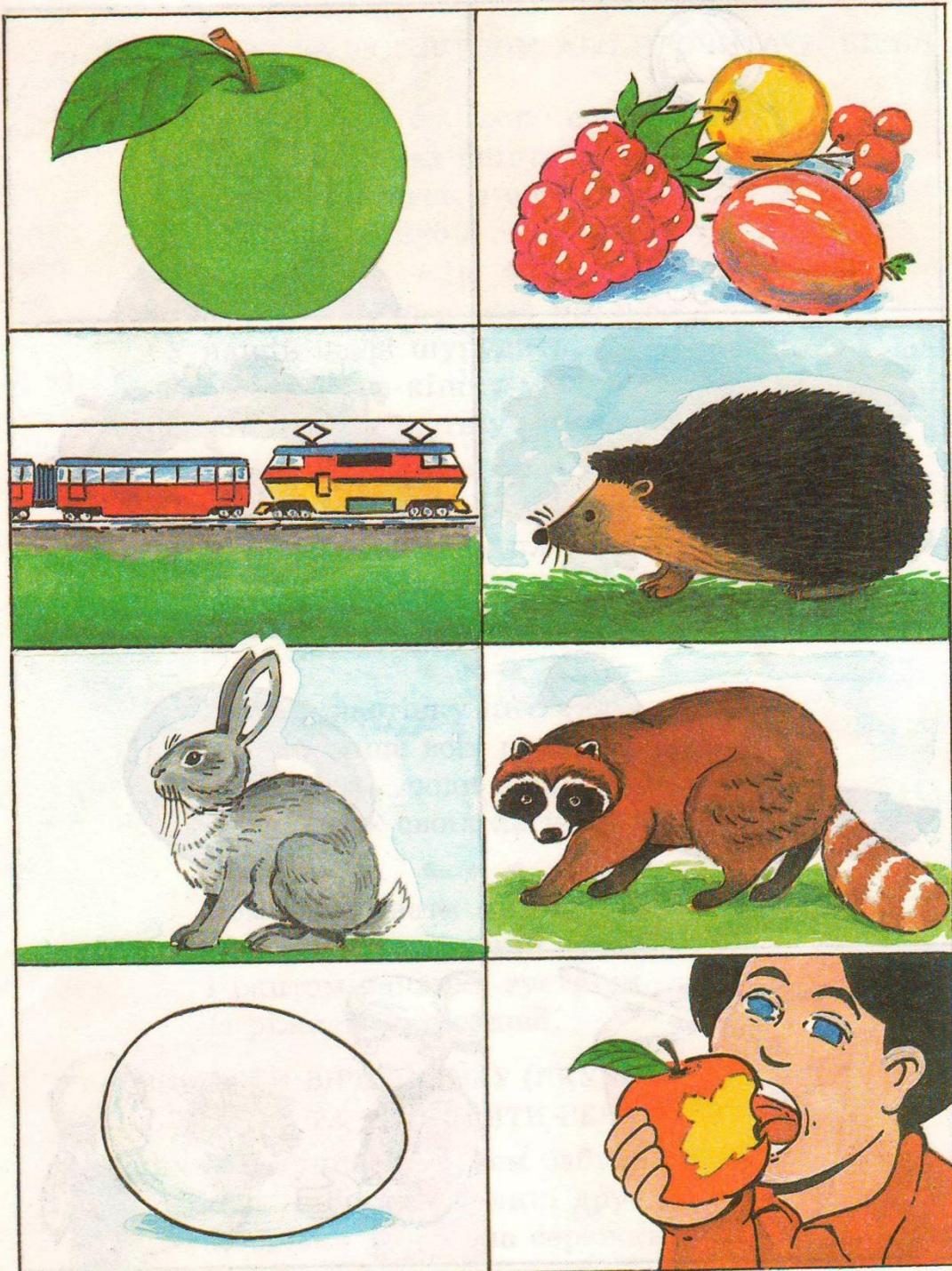
Звуки л, л'

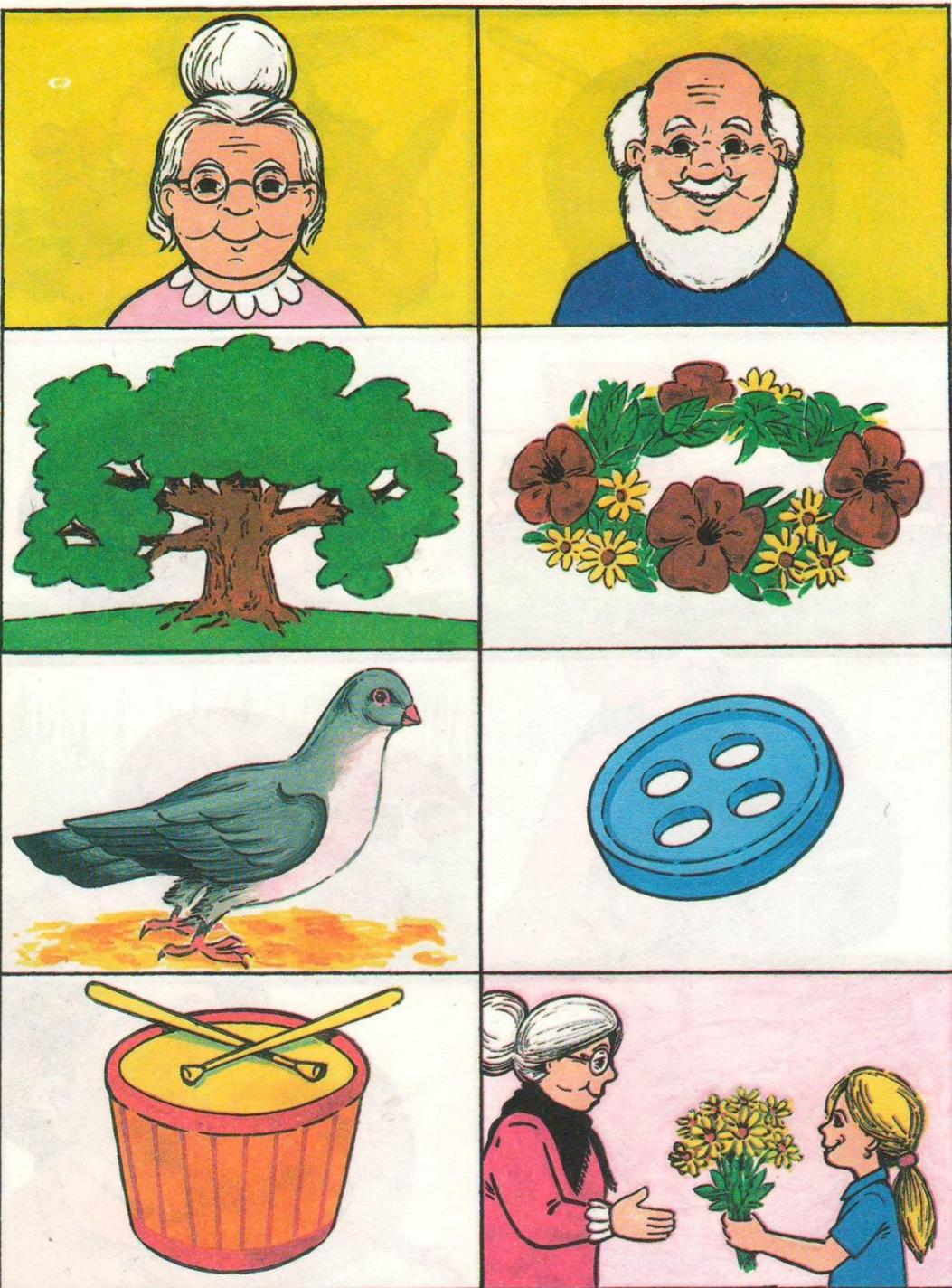
Звуки р, р'

Йотовані звукосполучення

Дзвінкі звуки б, в, д, г

Крім роботи з малюнками пропонуємо різні завдання для перевірки звуковимовлення:

а) НАЗВАТИ ЧАСТИНИ ТІЛА ЛЮДИНИ;

б) ПОРАХУВАТИ ДО 10;

в) ПОВТОРИТИ ЗА ЛОГОПЕДОМ АБО ПРОЧИТАТИ ВІРШІ.
Н. ЗАБІЛИ:

Стоять під снігом сосни сонно.

Сидять на соснах снігурі.

Санчата на ставок з розгону

Скотились весело з гори.

* * *

Шматок сальця шукає мишка,

У нашій шафі шурудить,

Як шугоне на кішку мишка! —

А мишка — шустъ у шпарку вмить!

* * *

Жуки дзижчатъ в садочку літом.

По стежці жабка — плиг та плиг!

Жоржини квітнуть жовтим цвітом,

Кружляють бджоли біля них.

* * *

Лелека ластівку питає:

— Хто вище всіх птахів літає?

— Літають люди вище всіх

На літаках своїх легких!

* * *

Ромашки рвати ми хотіли

Над річкою в рясній траві.

І раптом равлика зустріли

Із ріжками на голові.

г) РОЗПОВІСТИ ВІРШ, КАЗКУ (ЯКУ ЗНАЄ ДИТИНА);

д) ПОСЛУХАТИ ТА ПОВТОРИТИ РЕЧЕННЯ:

Сергійко поступився місцем бабусі в автобусі.

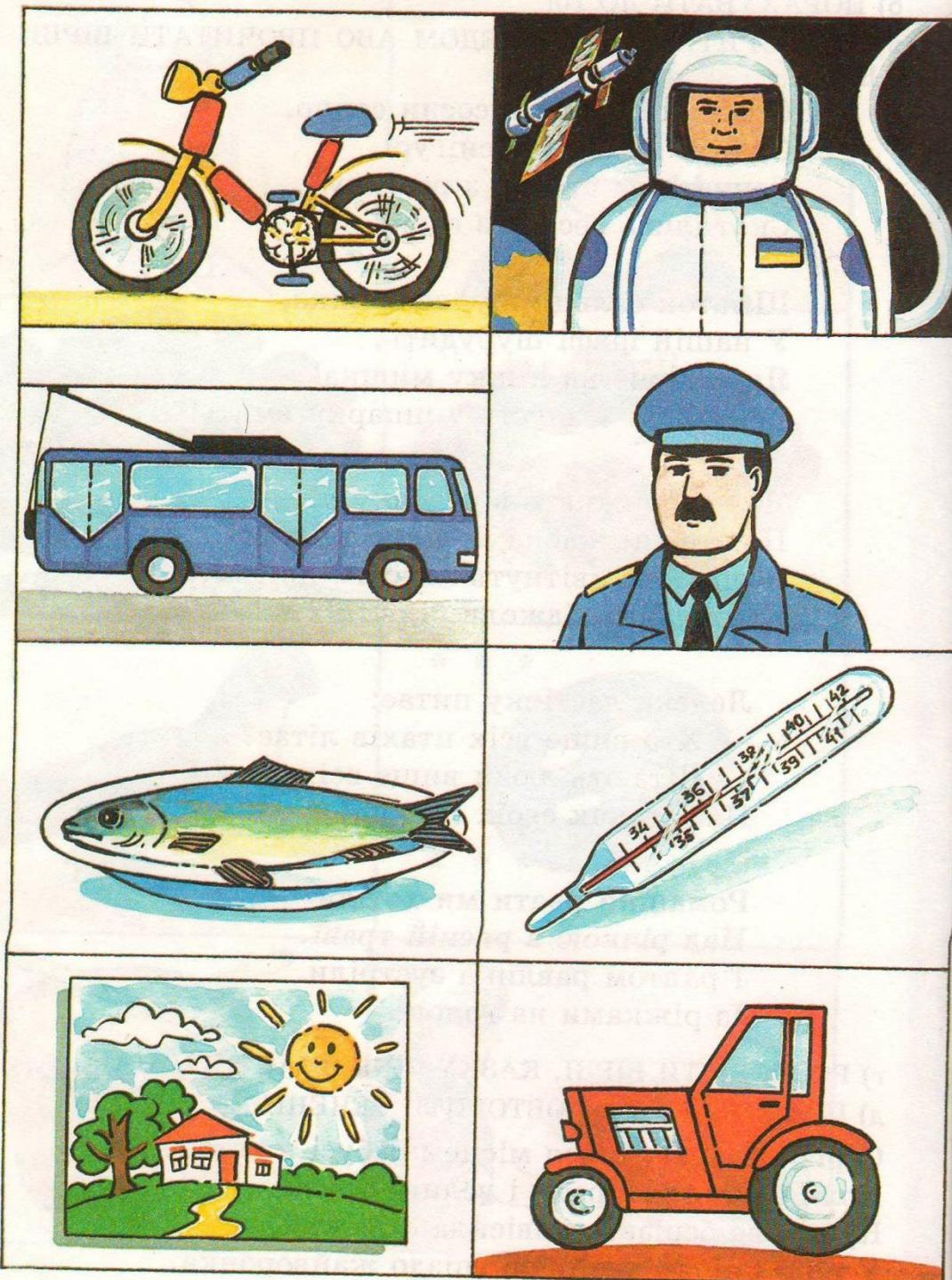
Коля і Боря — брати і великі друзі.

Кучерявка берізка розвісила сережки.

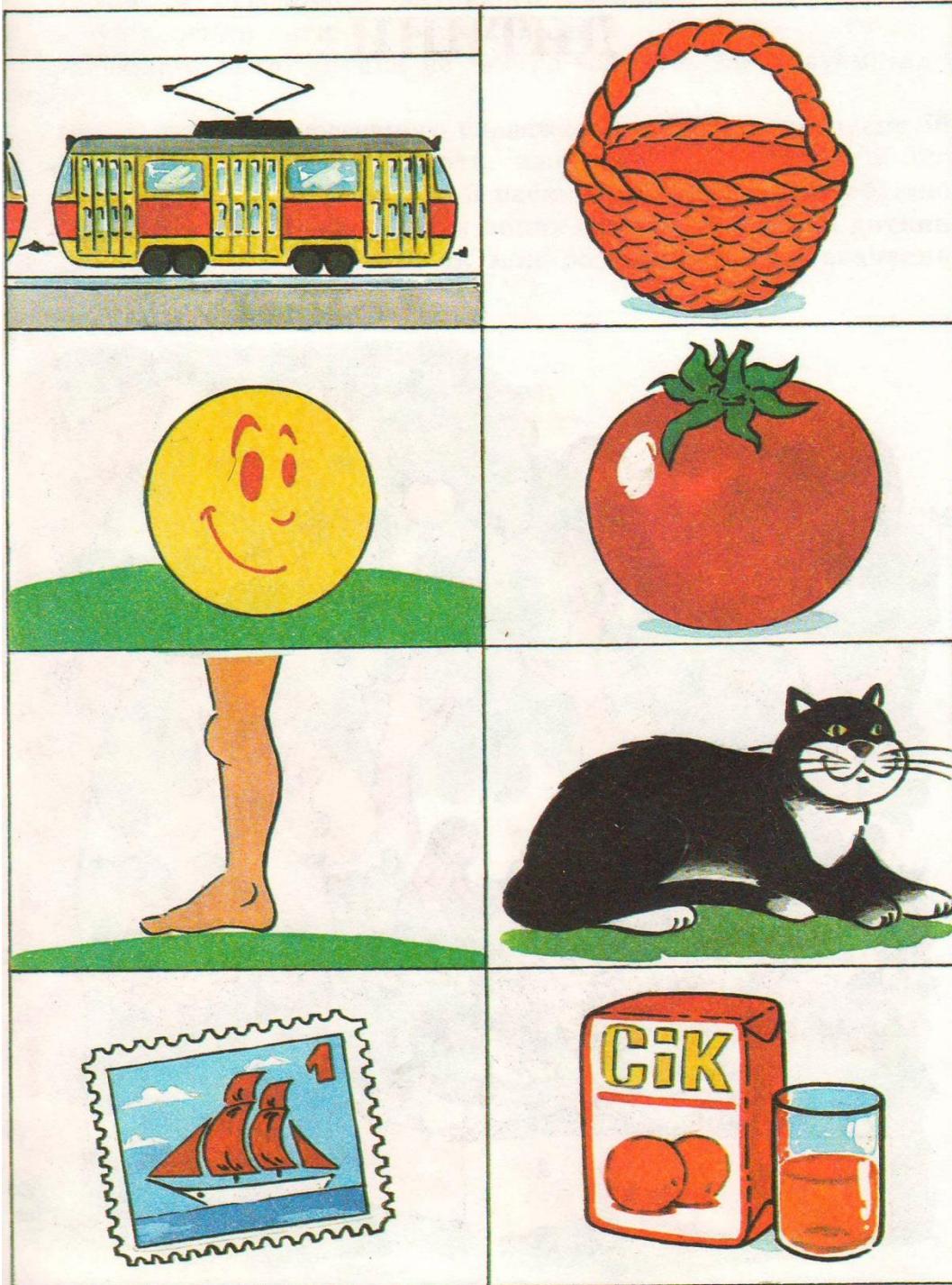
У полі Сашко знайшов гніздо жайворонка.

2. ОБСТЕЖЕННЯ СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ СЛОВА

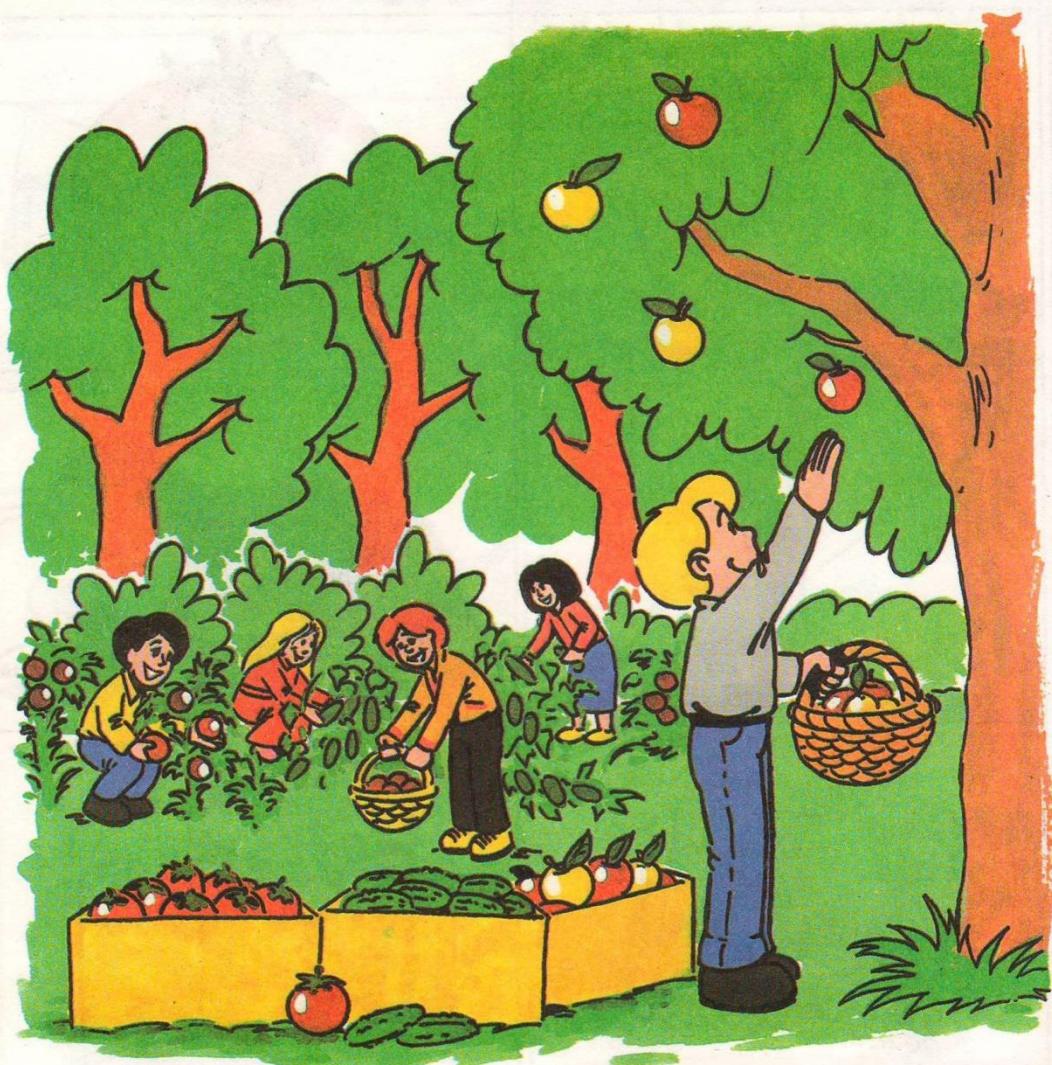
НАЗВАТИ МАЛЮНКИ

НАЗВАТИ МАЛЮНКИ

ОБСТЕЖЕННЯ СЛОВНИКА ДИТИНИ

ОБСТЕЖЕННЯ СЛОВНИКА ДИТИНИ

Разом із перевіркою активного словника перевіряється і пасивний словник дитини (розуміння слів).

Малюнки, котрі дитина не змогла назвати, занотовуємо для себе.

Після перевірки активного словника демонструємо їй ці малюнки та просимо показати, наприклад, де жирафа. Якщо дитина показує, то це слово є в її пасивному словнику. Необхідно також ставити питання до тих чи інших слів, щоб відповіді дитини давали можливість побачити, як вона розуміє лексичне значення слова.

Наприклад:

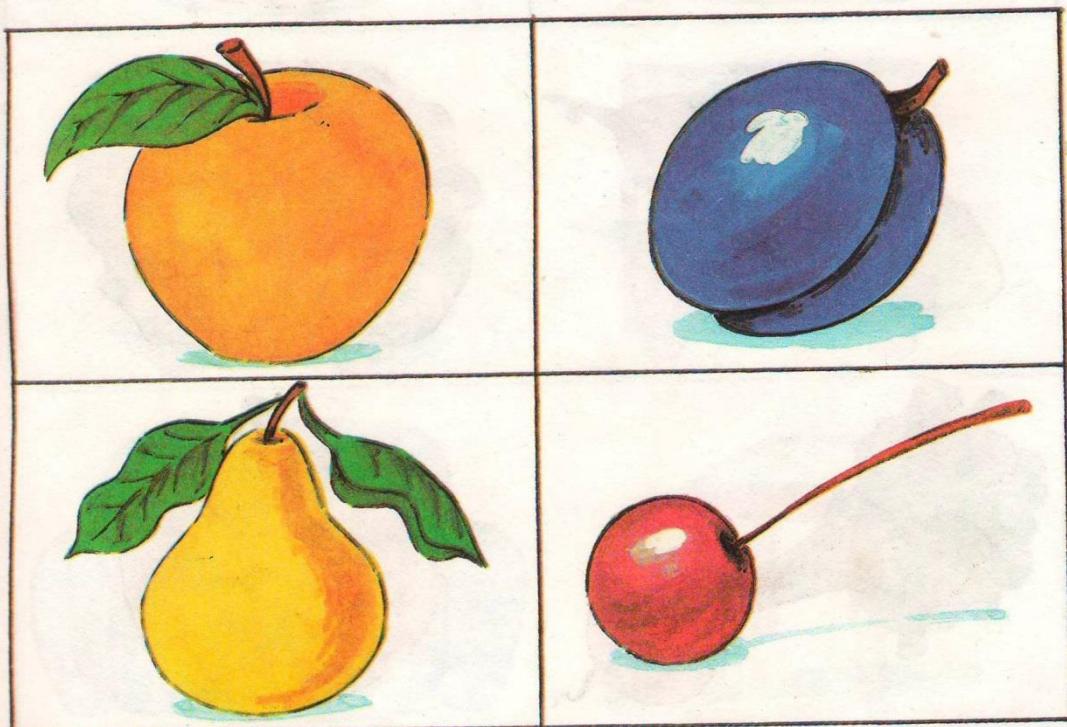
Логопед: Що таке сокира?

Дитина: Сокирою рубають дрова,

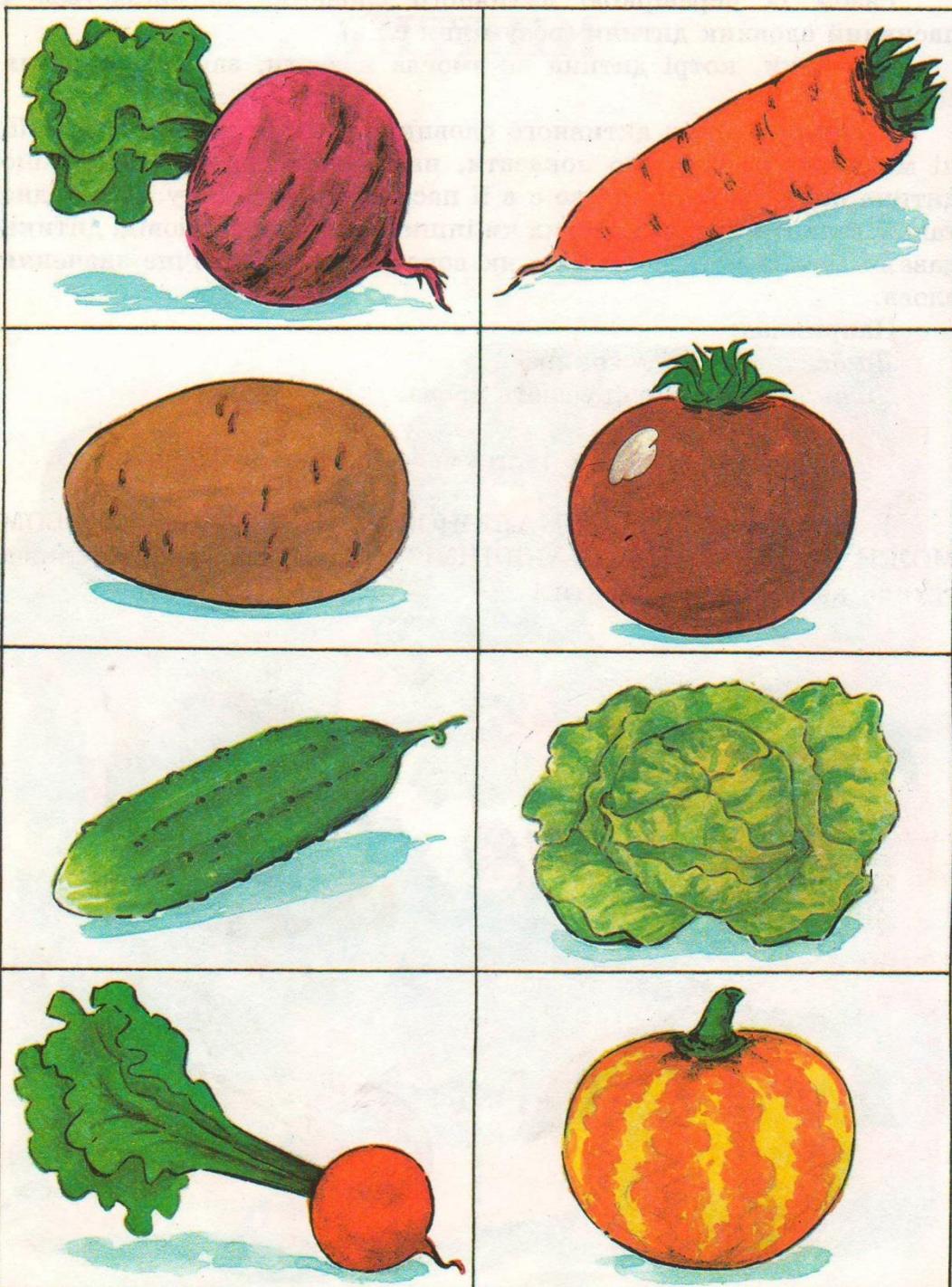
або

Сокира — це інструмент, котрим рубають дрова.

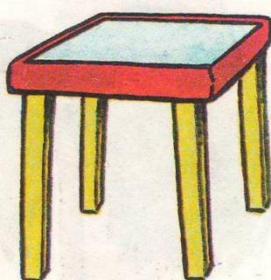
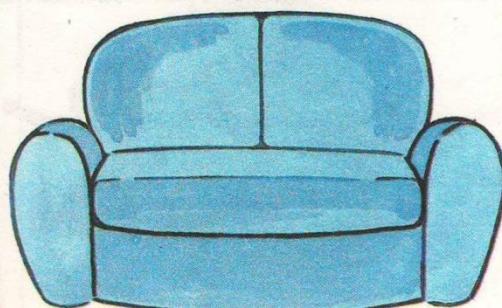
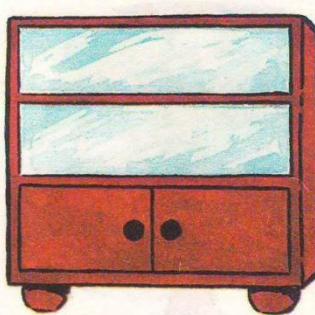
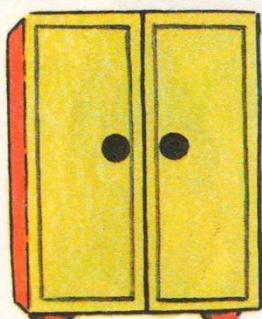
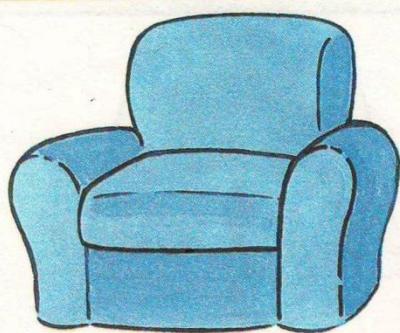
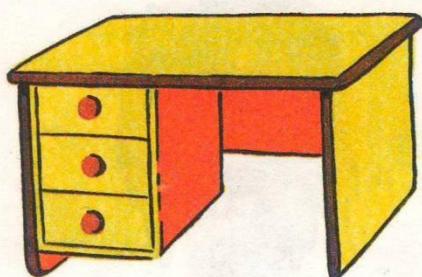
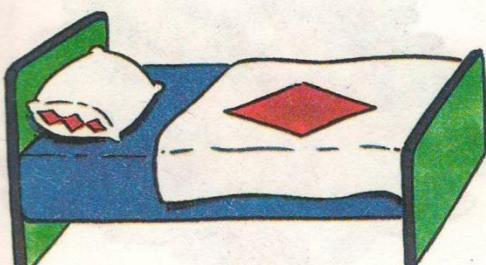
1. НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ? (Наприклад: яблуко, слива, груша, вишня — це фрукти.)

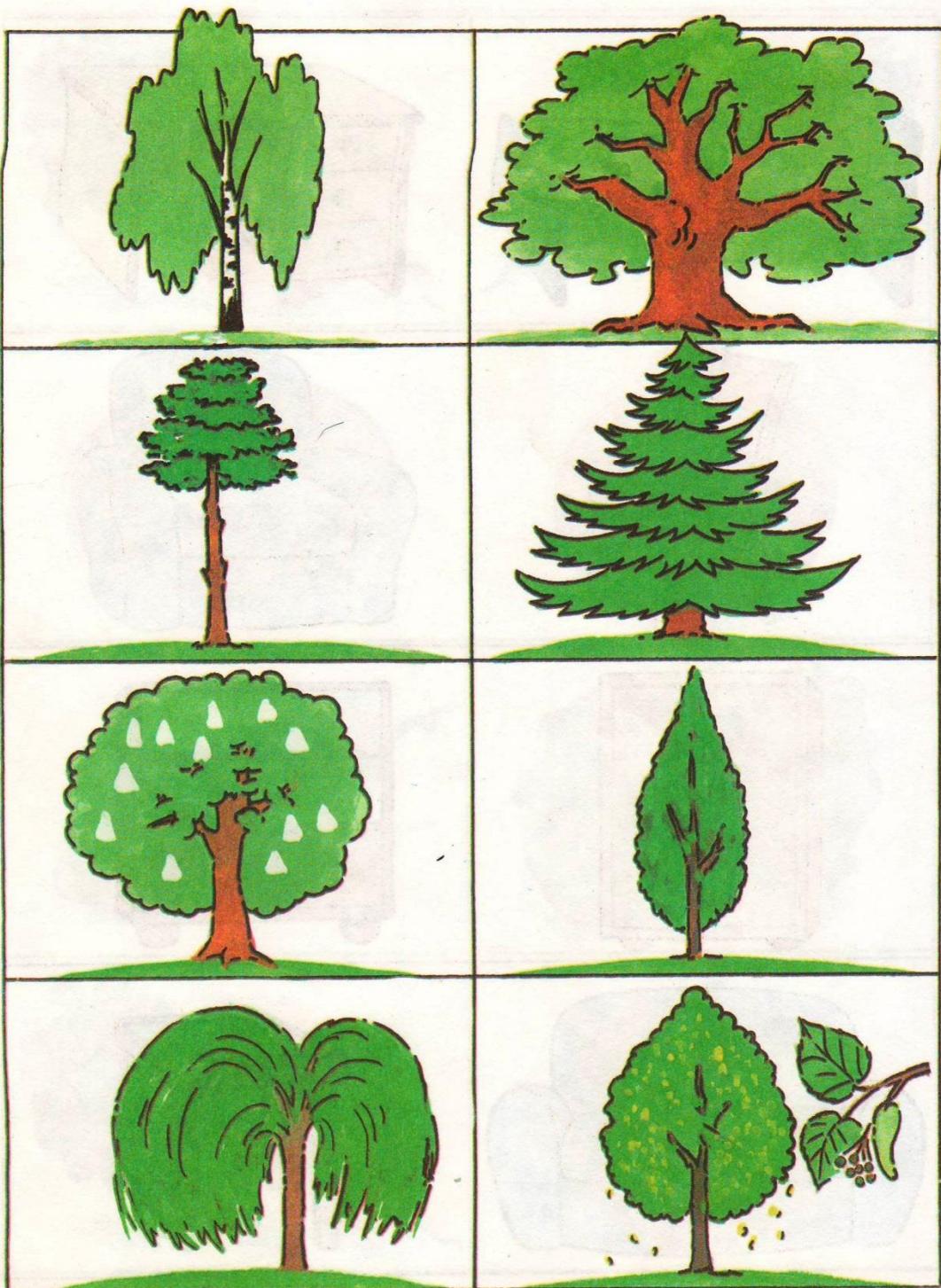
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

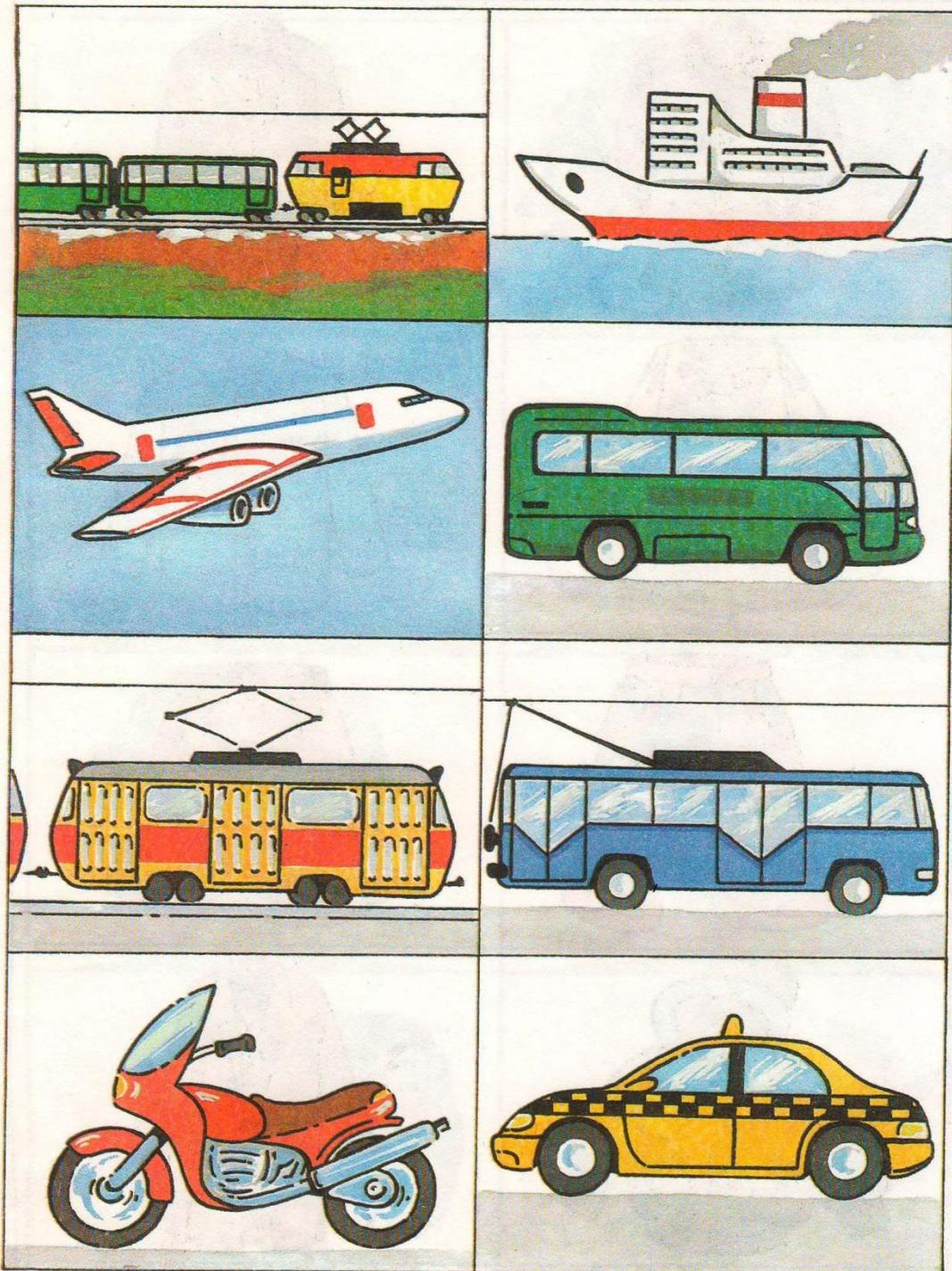
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

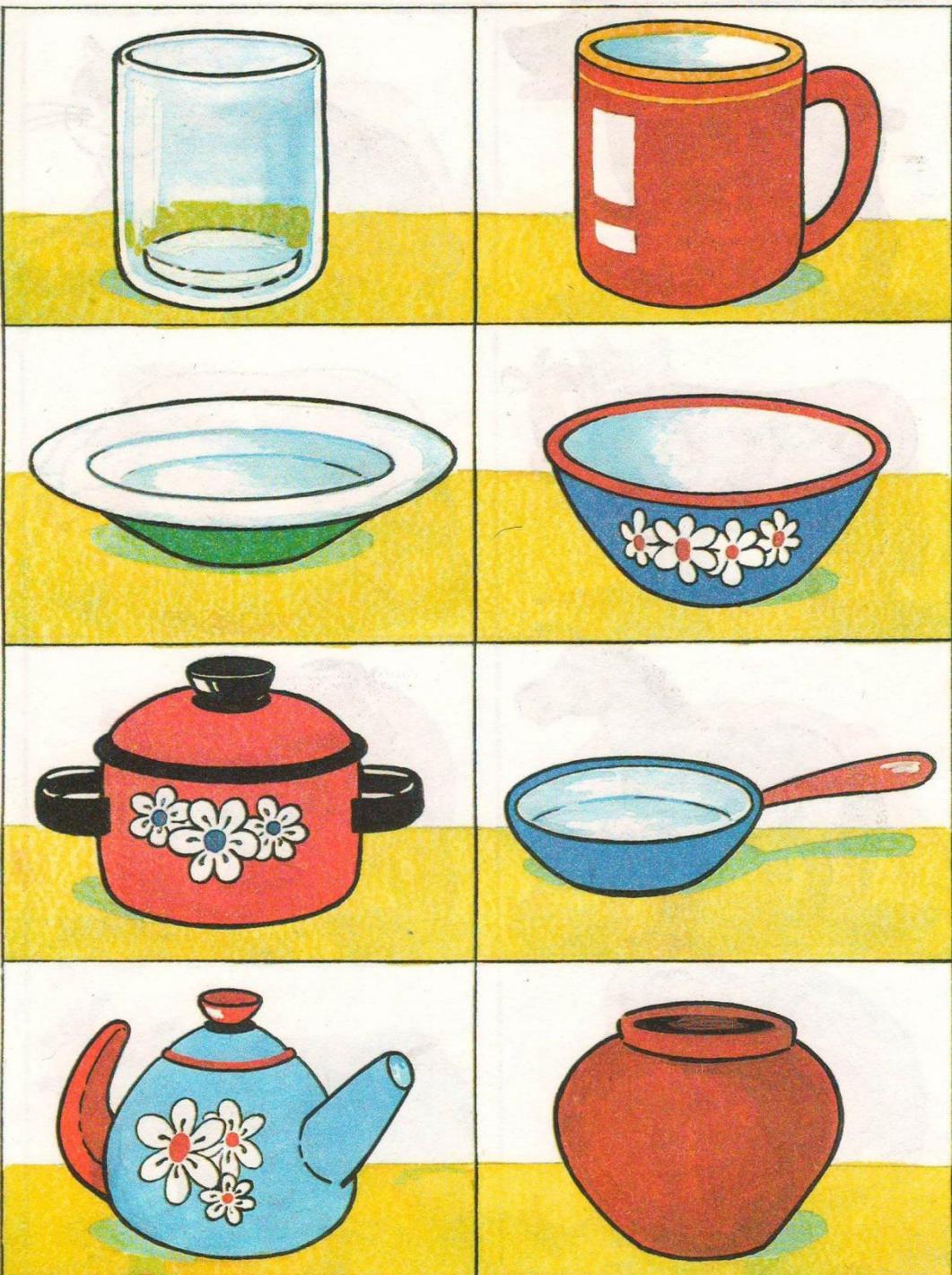
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

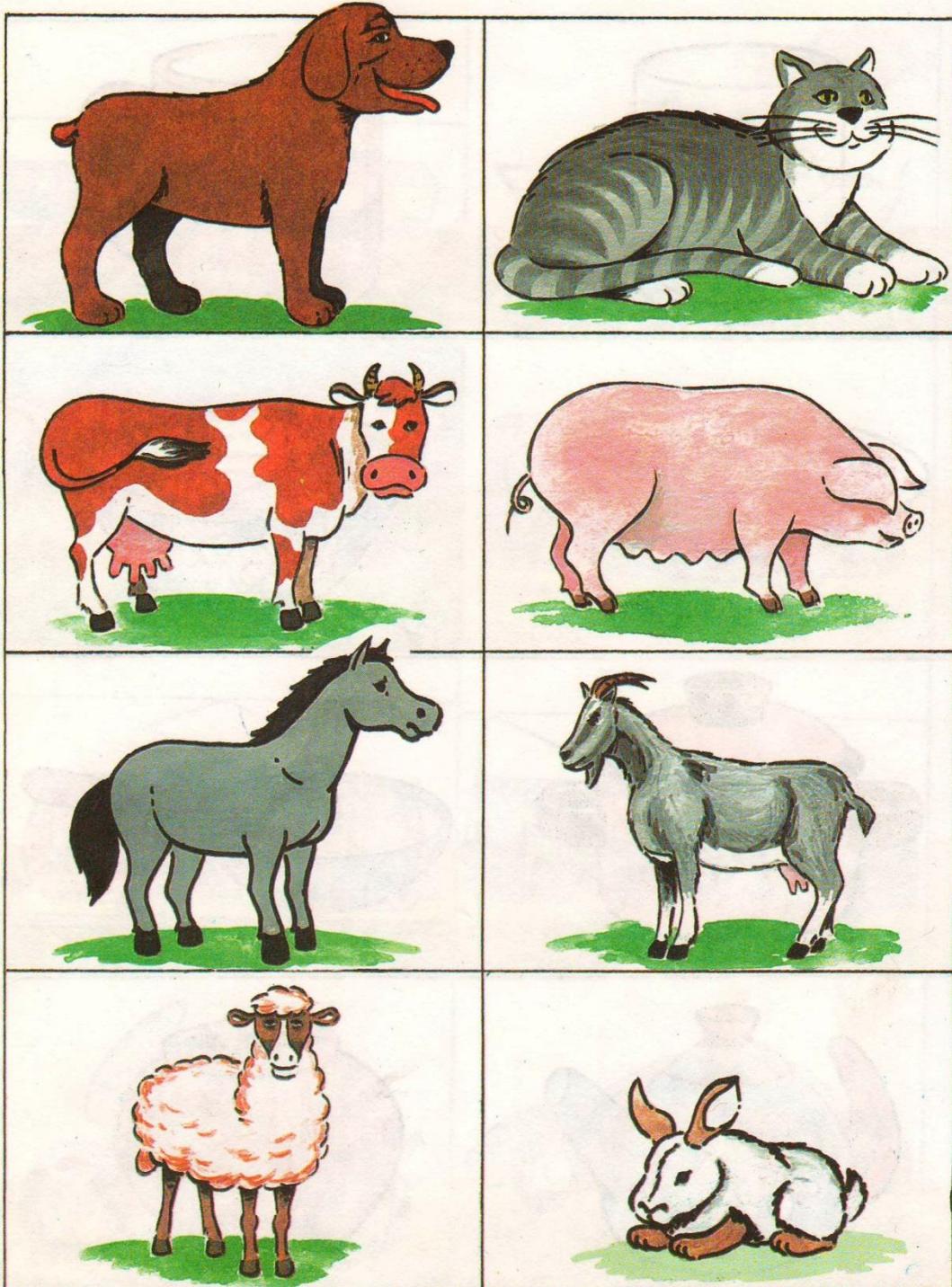
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

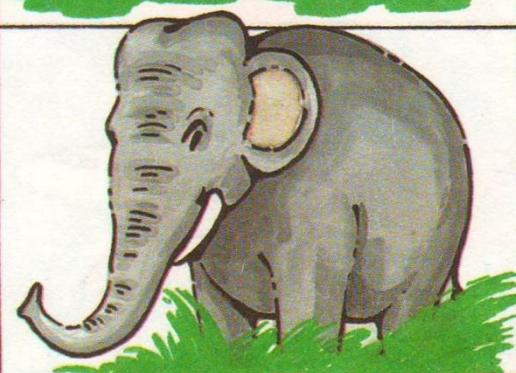
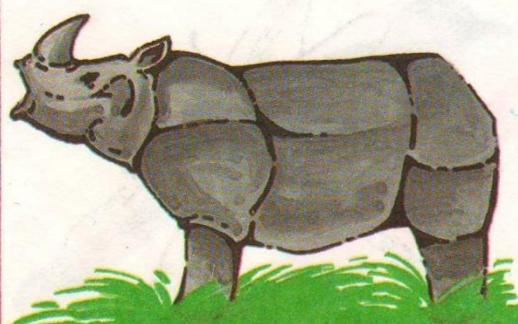
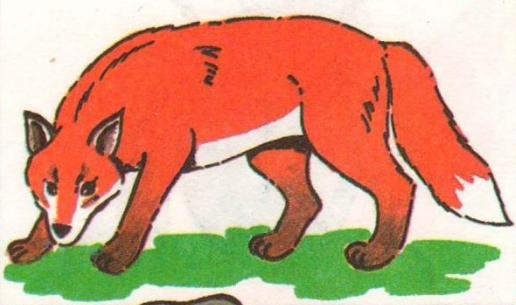
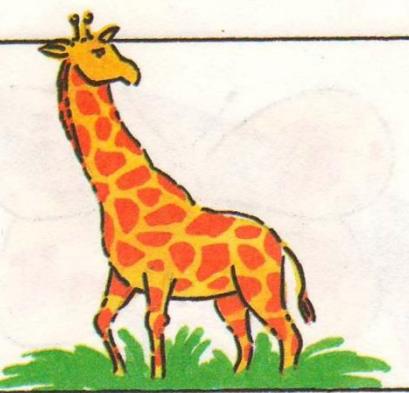
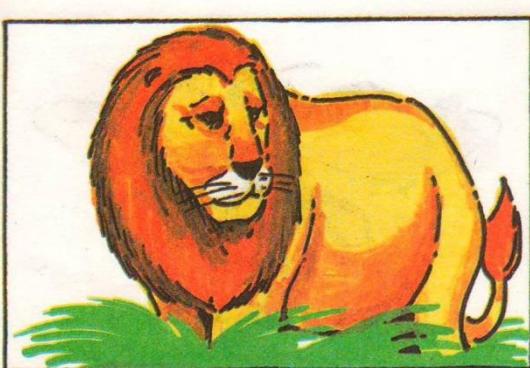
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

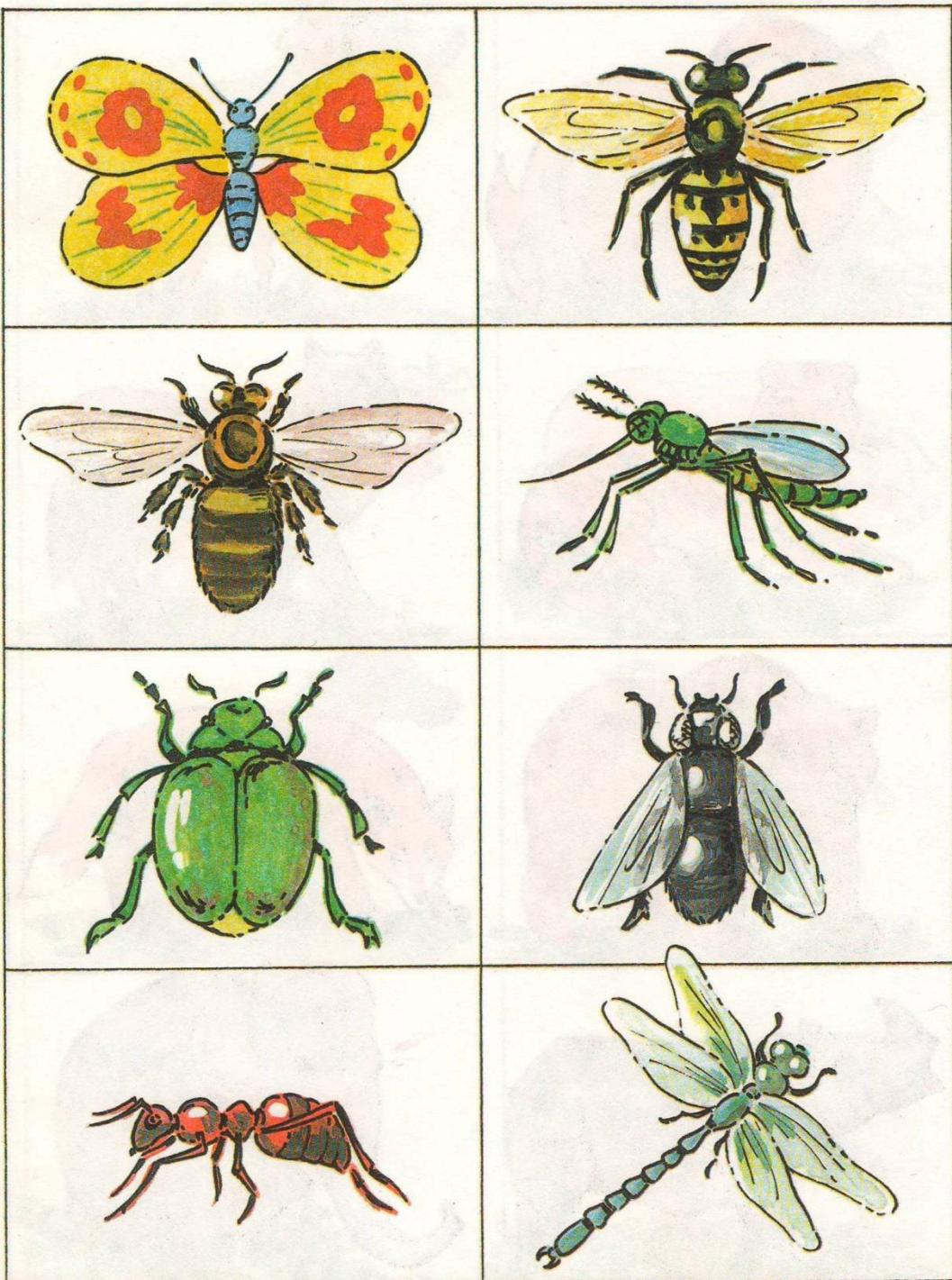
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

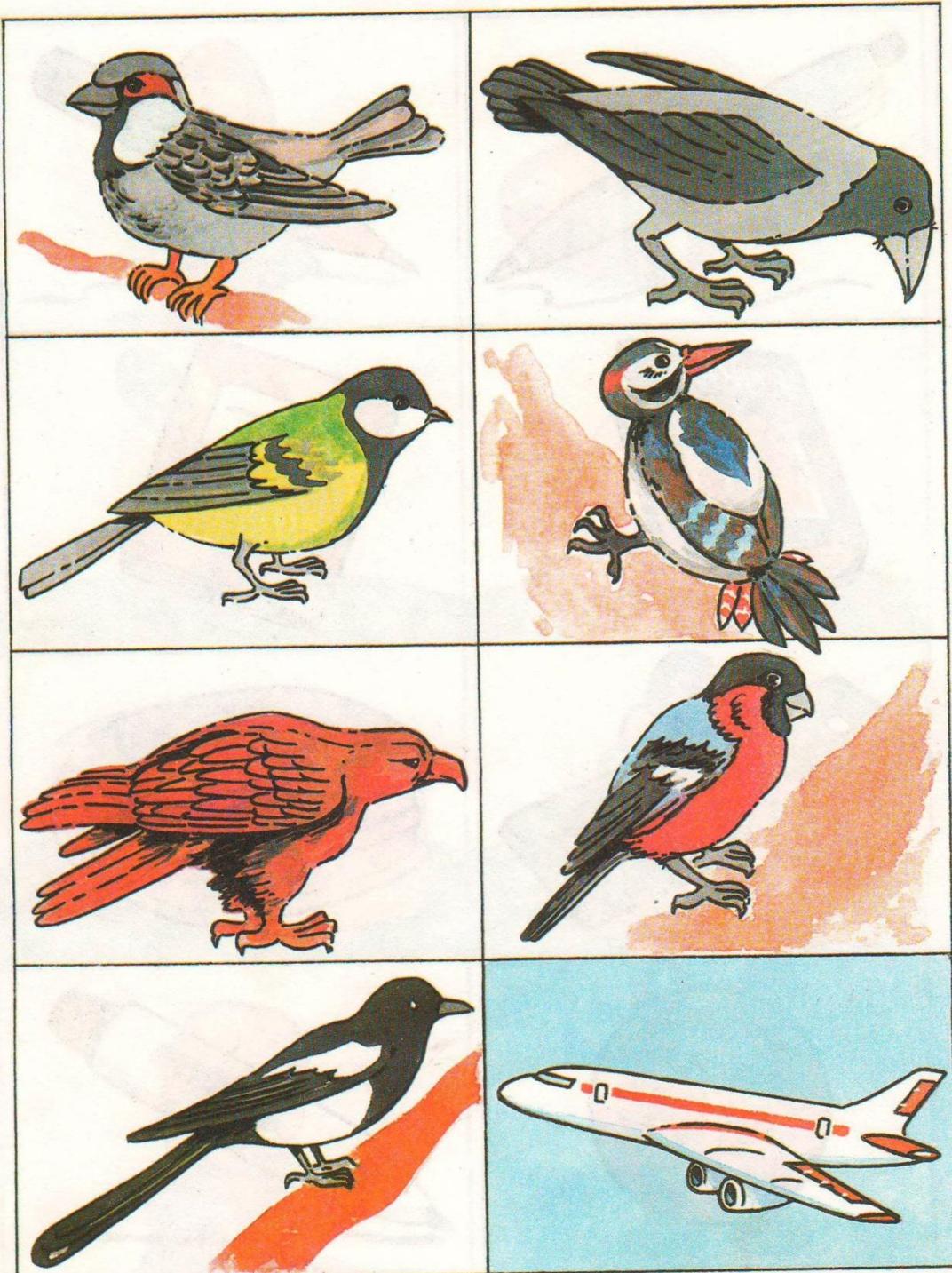
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ
МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ МАЛЮНКИ?

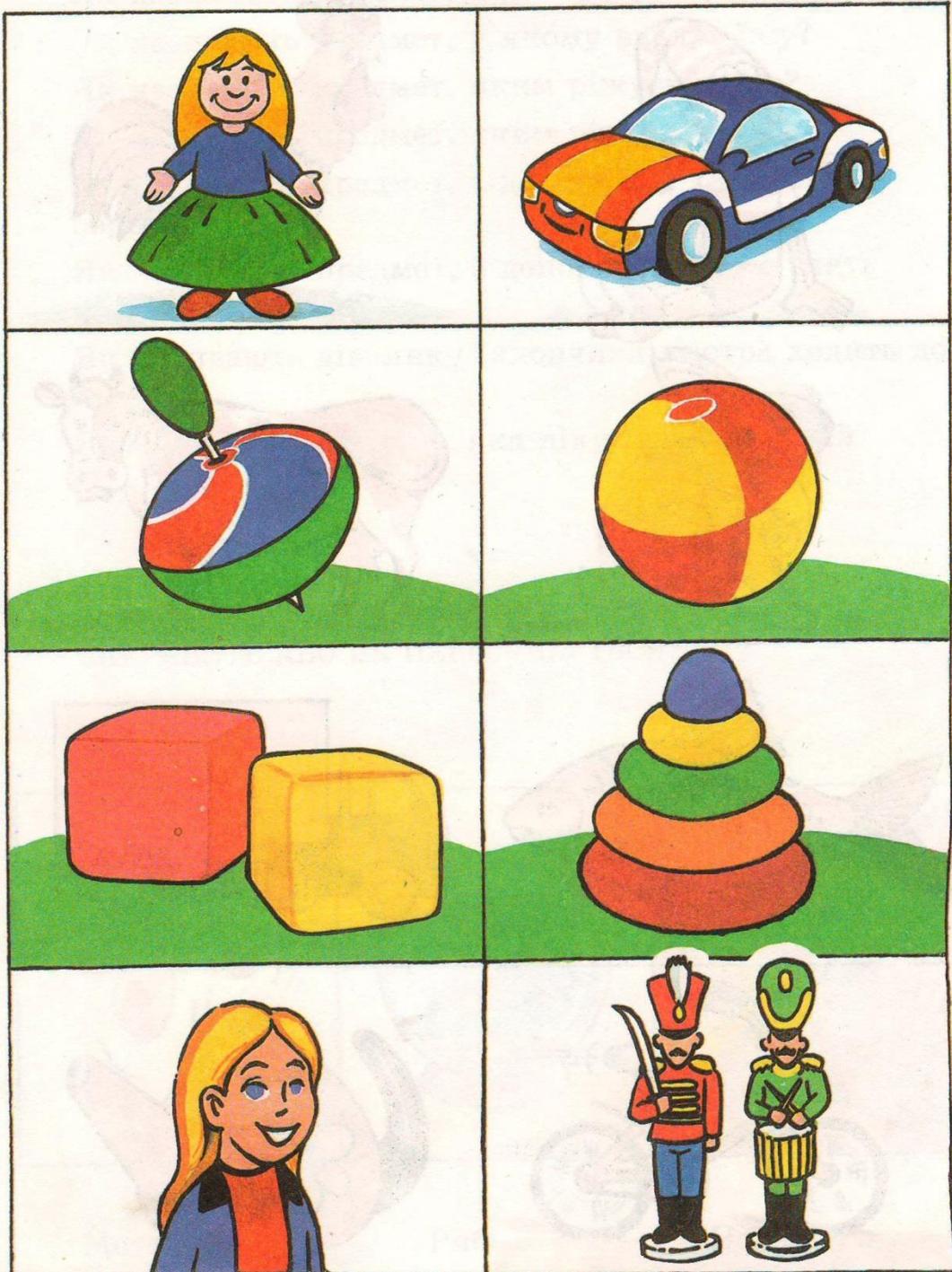
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ВИЗНАЧИТИ, ЯКІЙ МАЛЮНОК ЗАЙВИЙ. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ ІНШІ МАЛЮНКИ?

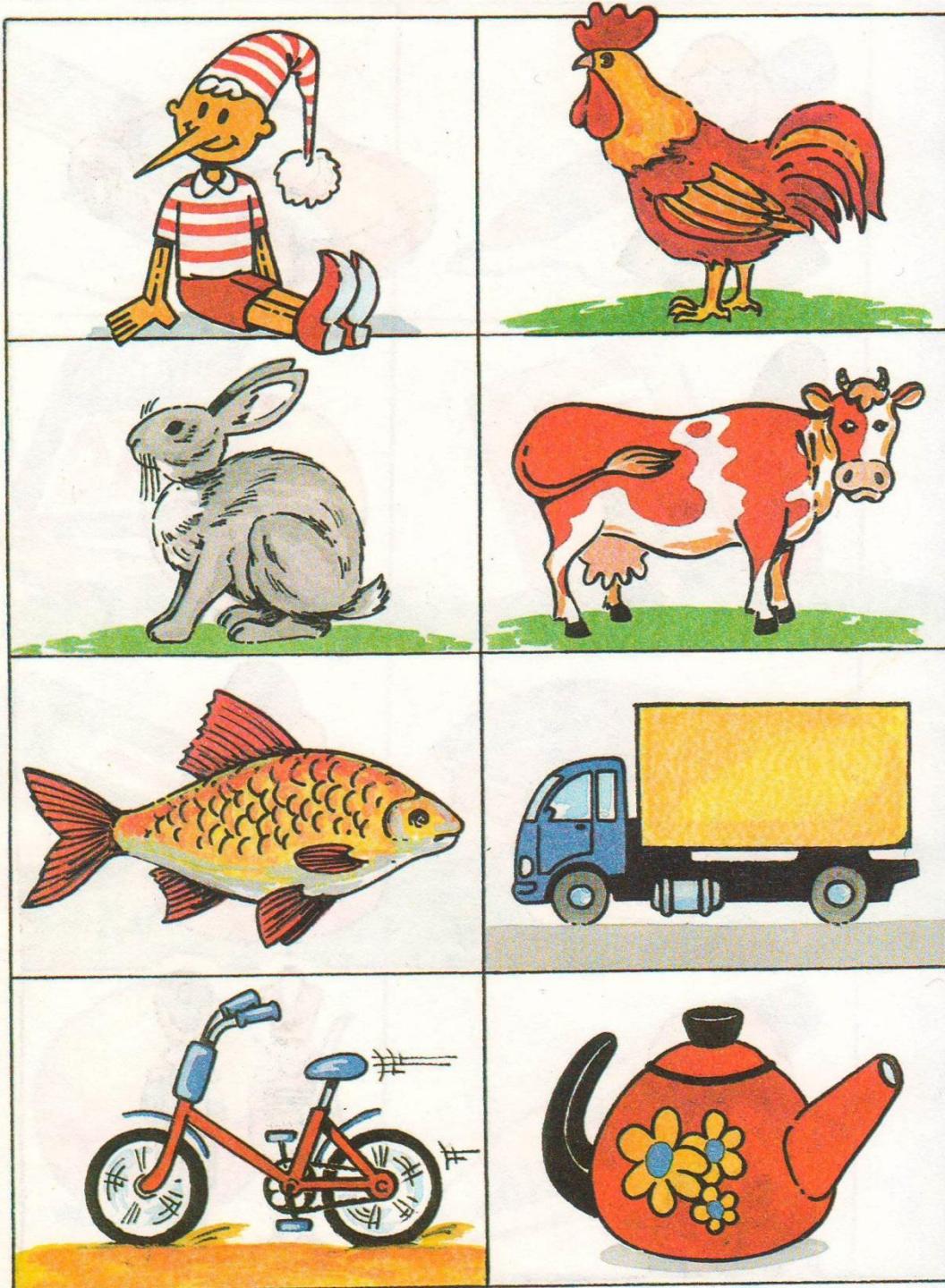
НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ВИЗНАЧИТИ, ЯКИЙ МАЛЮНОК ЗАЙВИЙ. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ ІНШІ МАЛЮНКИ?

НАЗВАТИ КОЖЕН МАЛЮНОК. ВИЗНАЧИТИ, ЯКІЙ МАЛЮНОК ЗАЙВИЙ. ЯКИМ ОДНИМ СЛОВОМ МОЖНА НАЗВАТИ ВСІ ІНШІ МАЛЮНКИ?

2. НАЗВАТИ ЧАСТИНИ ПРЕДМЕТІВ, ЧАСТИНИ ТІЛА ТВАРИН ТА ЛЮДИНИ (ЛЯЛЬКИ) (наприклад: у чайника є ручка, кришка тощо).

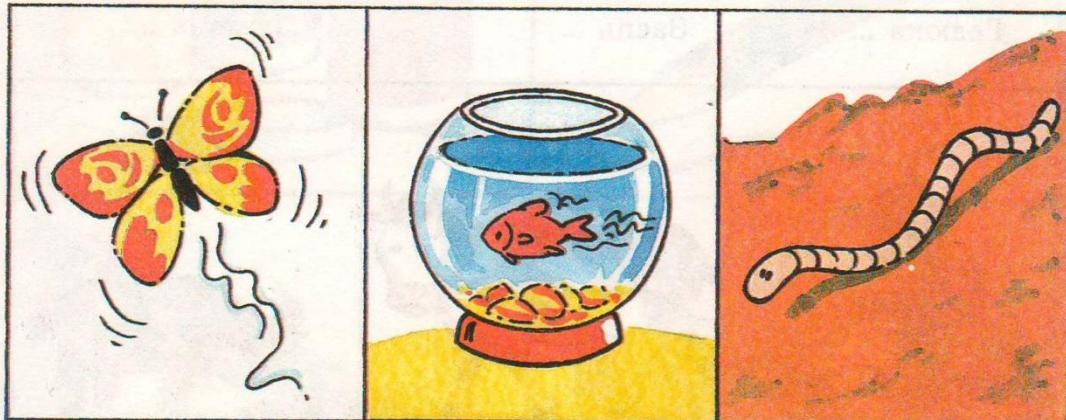

3. НАЗВАТИ ПРЕДМЕТИ ЗА ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯМ, А ЛЮДЕЙ ЗА РОДОМ ЇХ ЗАНЯТЬ.

Як називають предмет, яким чешуть волосся?
Як називають предмет, у якому варять їжу?
Як називають предмет, яким ріжуть папір?
Як називають предмет, яким ріжуть хліб?
Як називають предмет, з допомогою якого їдять борщ?
Як називають предмет, з допомогою якого їдять картоплю, м'ясо?
Як називають дівчинку (хлопчика), котра ходить до школи?
Як називають людину, яка лікує (навчає дітей і т. ін.)?

4. НАЗВАТИ ДІЮ.

ЩО РОБИТЬ АБО ЯК ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ?

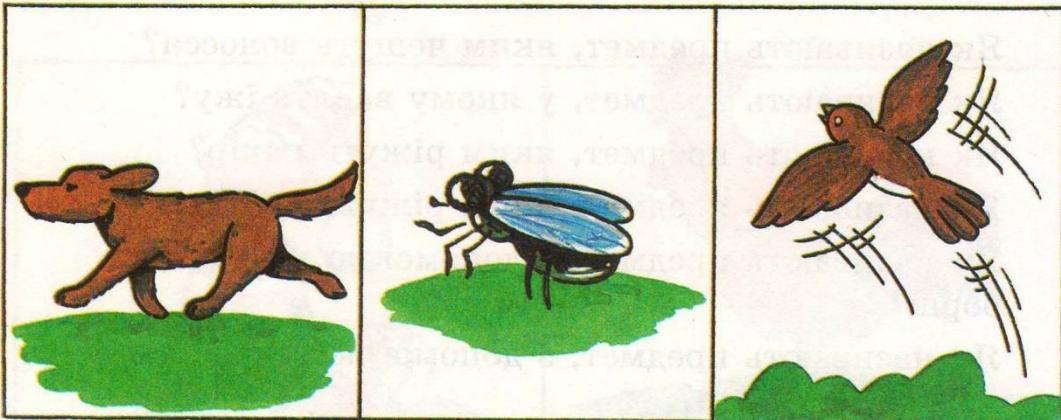

Метелик ...

Риба ...

Черв'як ...

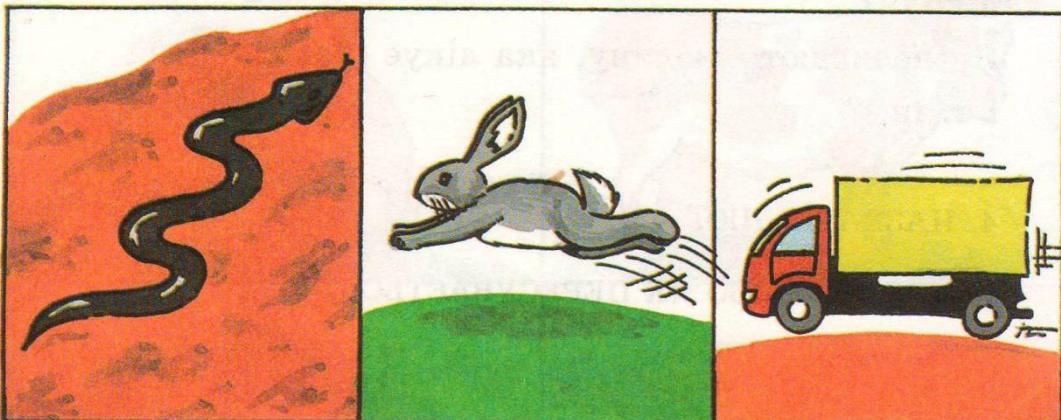
ЩО РОБИТЬ АБО ЯК ПЕРЕСУВАЄТЬСЯ?

Собака ...

Муха ...

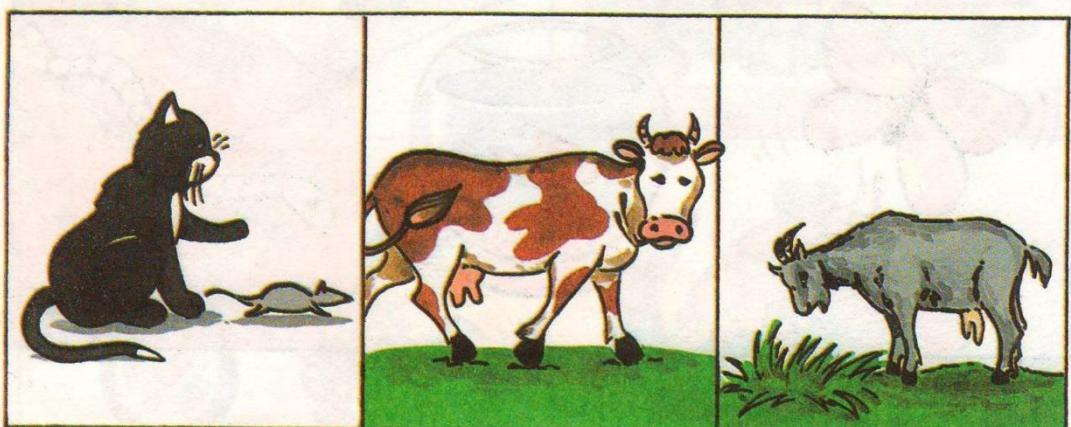
Пташка ...

Гадюка ...

Заєць ...

Машини ...

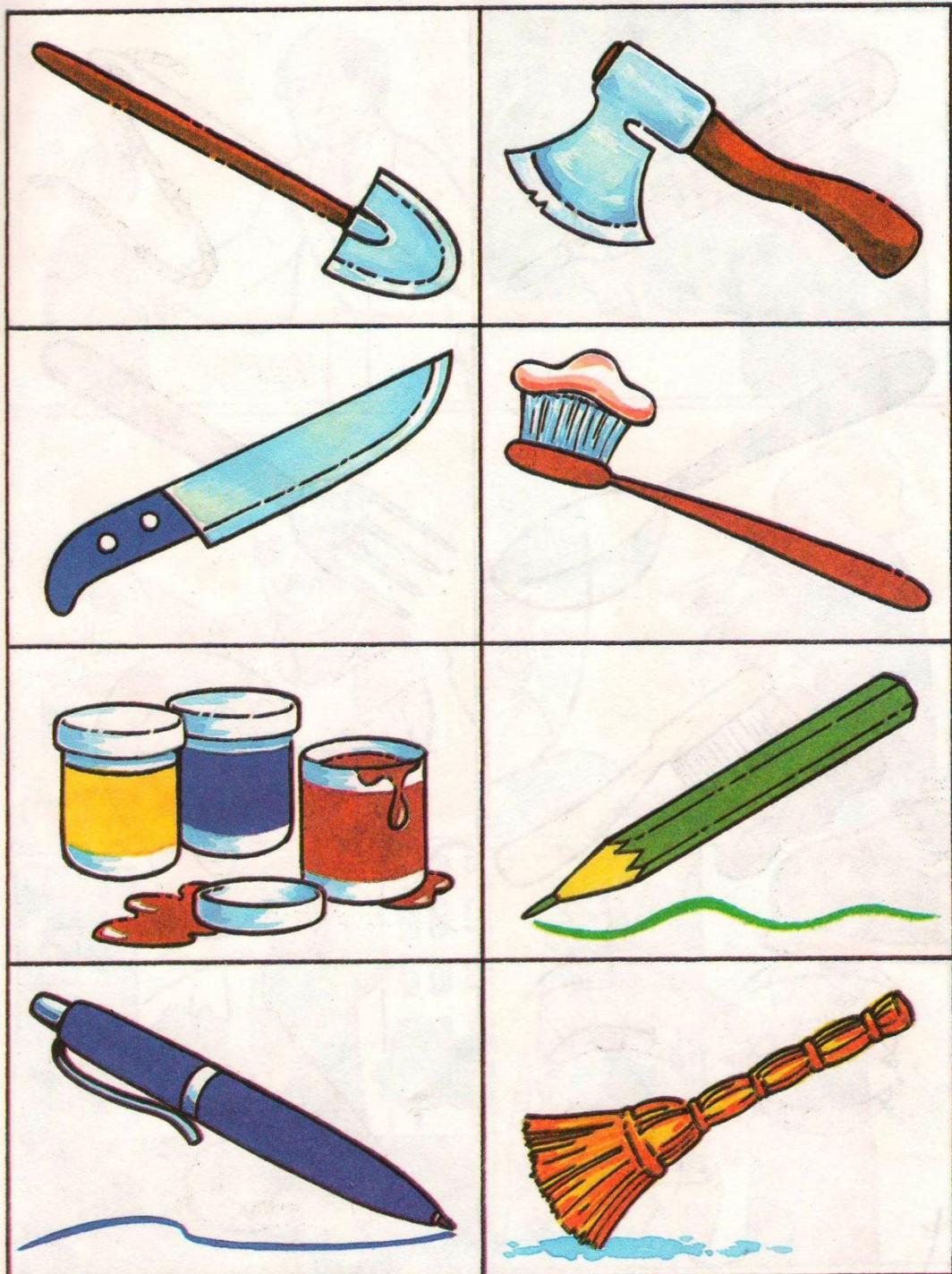

Кішка ...

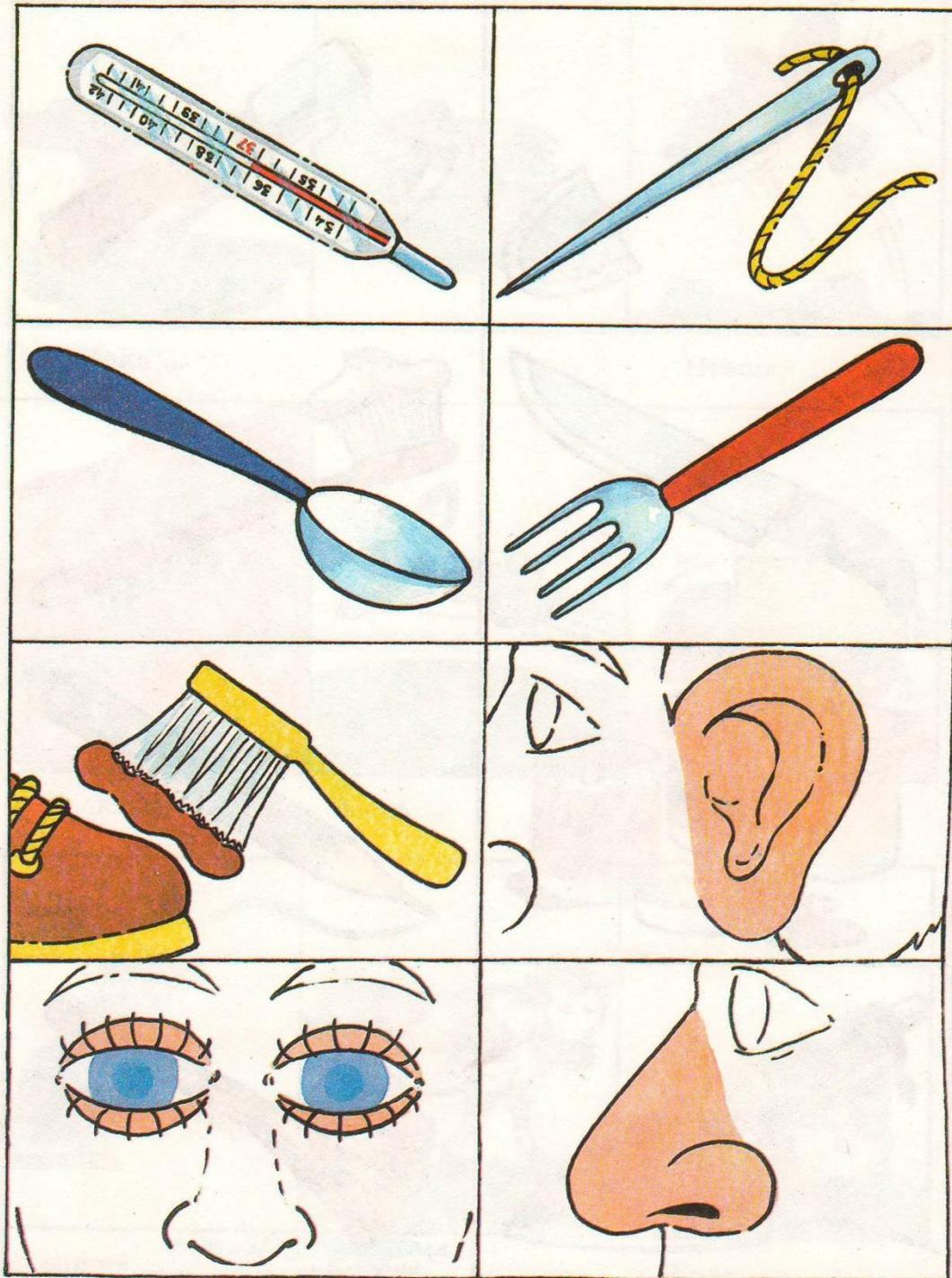
Корова ...

Коза ...

ЩО РОБЛЯТЬ ЦИМИ ПРЕДМЕТАМИ?

ЩО РОБЛЯТЬ ЦИМИ ПРЕДМЕТАМИ?

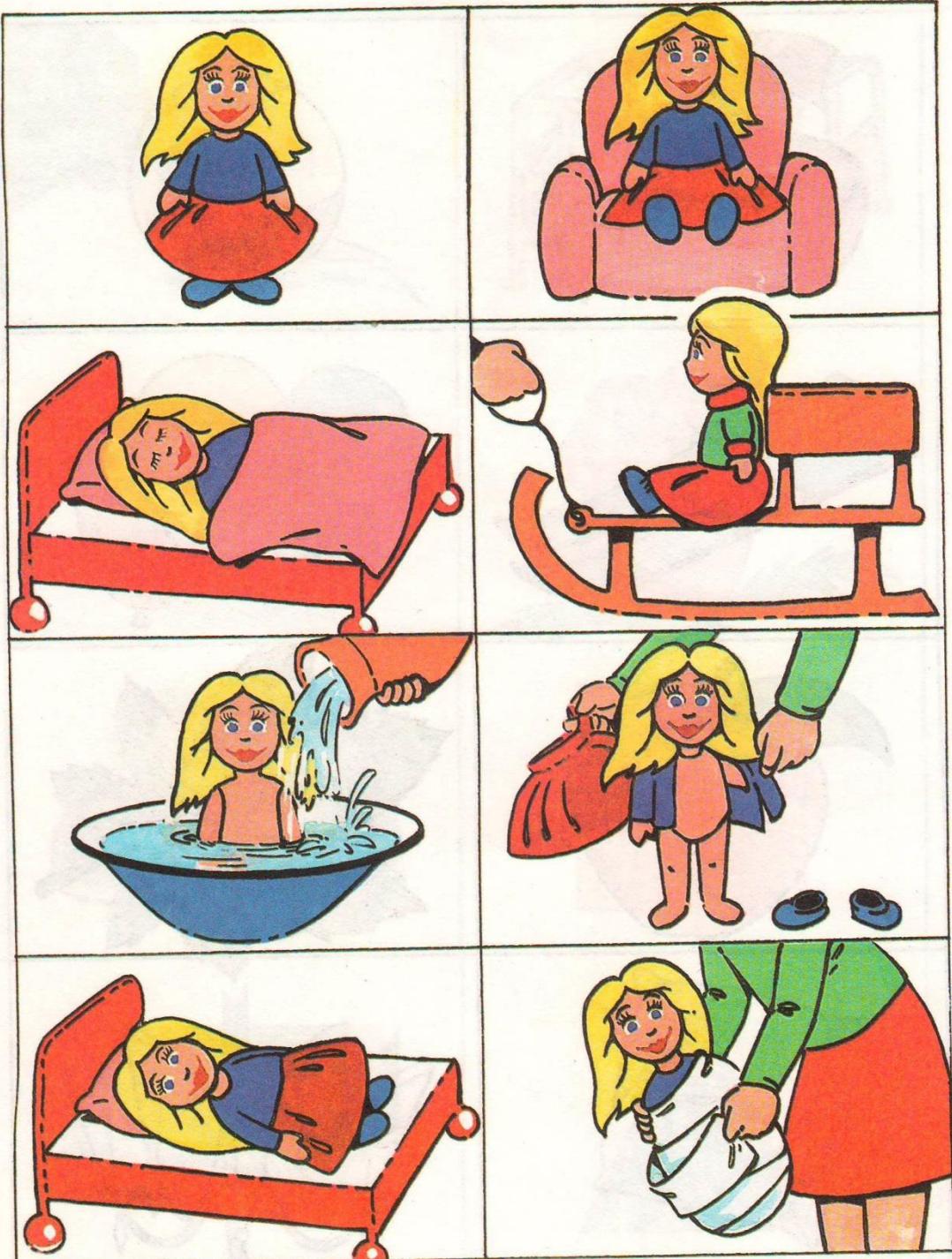
ЩО РОВЛЯТЬ ЦІ ЛЮДИ?

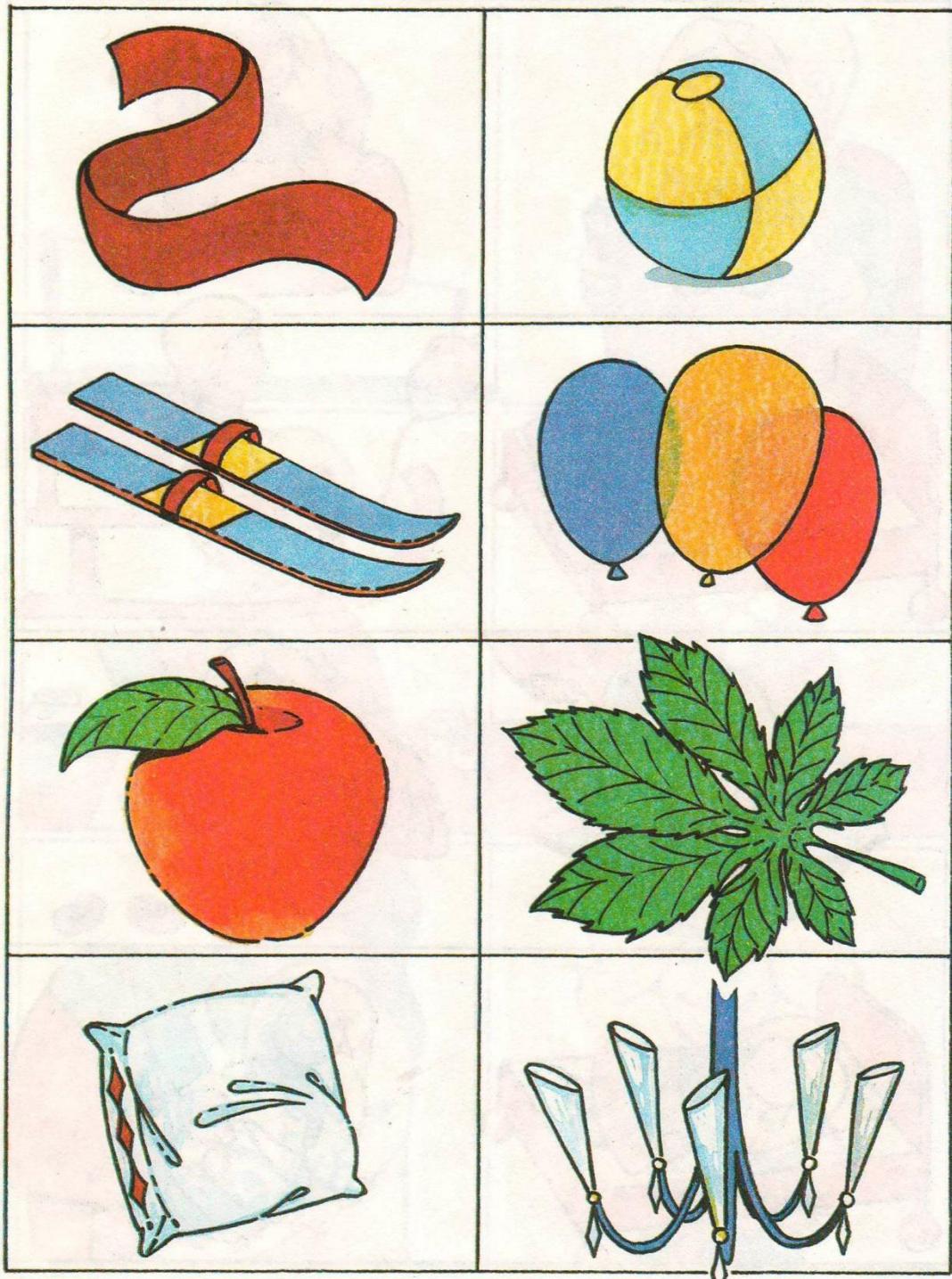
ЩО РОБЛЯТЬ ЦІ ЛЮДИ?

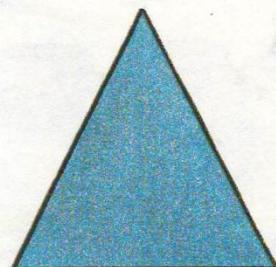
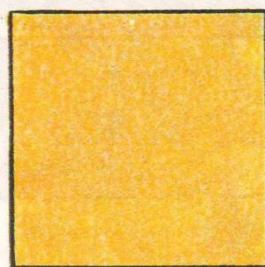
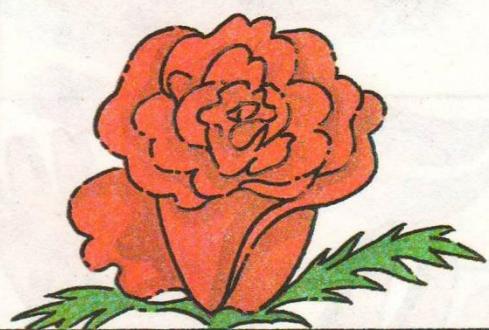
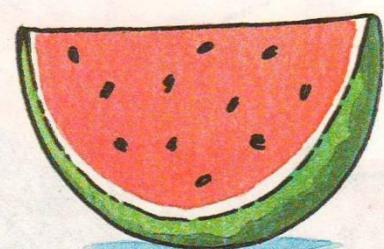
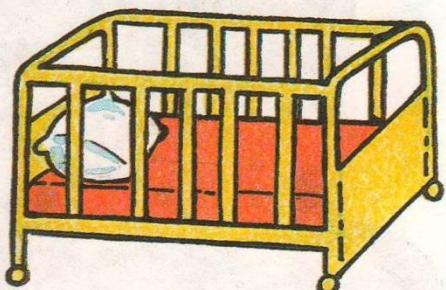
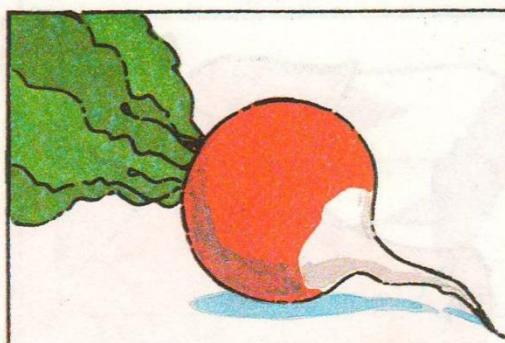
ДЛЯ ІГРІВ
ЩО РОБИТЬ ЛЯЛЬКА АБО ЩО З НЕЮ РОБЛЯТЬ?

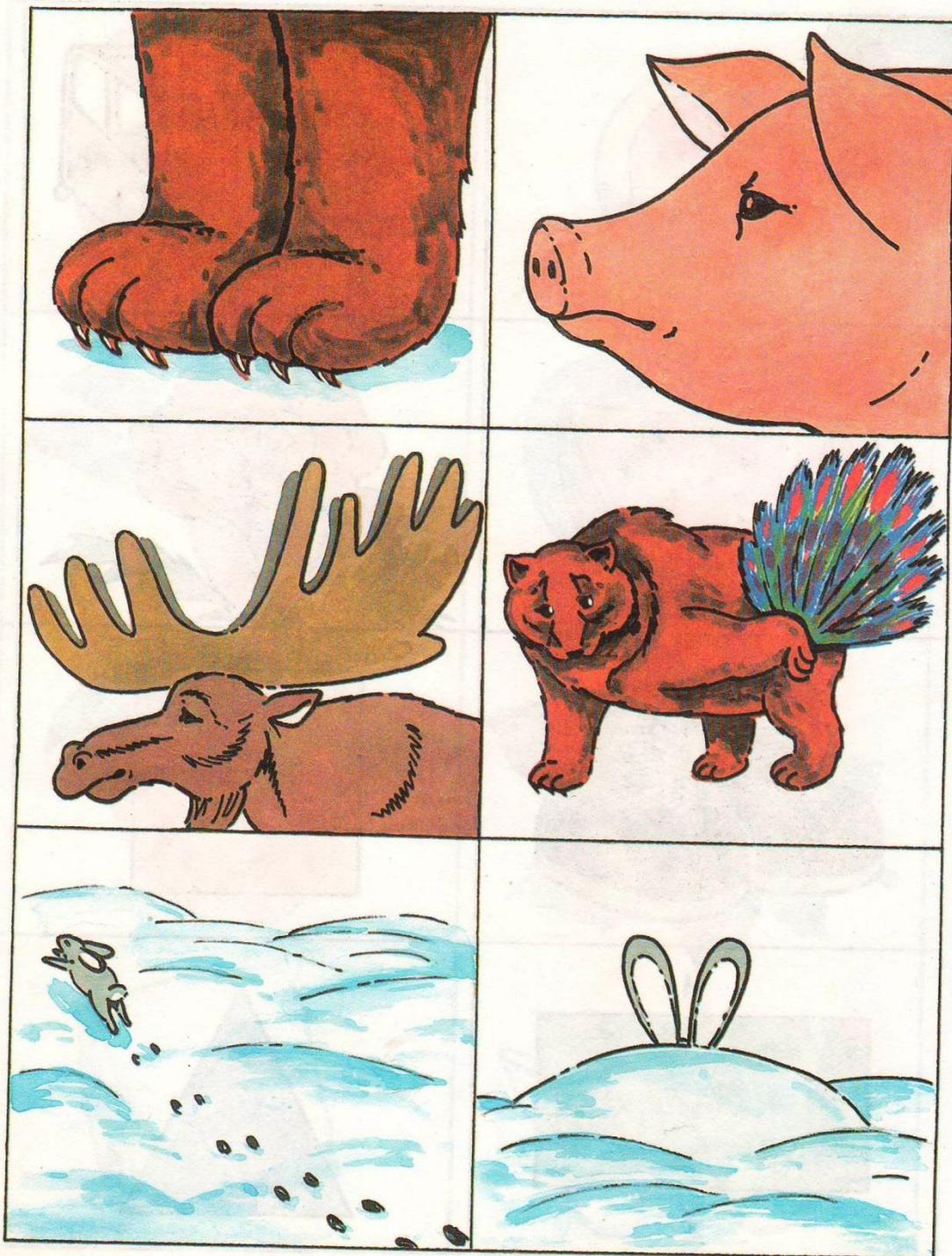
5. ПІДБРАТИ ОЗНАКИ ДО ПРЕДМЕТІВ, ЗОБРАЖЕНИХ НА МАЛЮНКАХ (наприклад: стрічка — шовкова, червона, широка, довга та ін.).

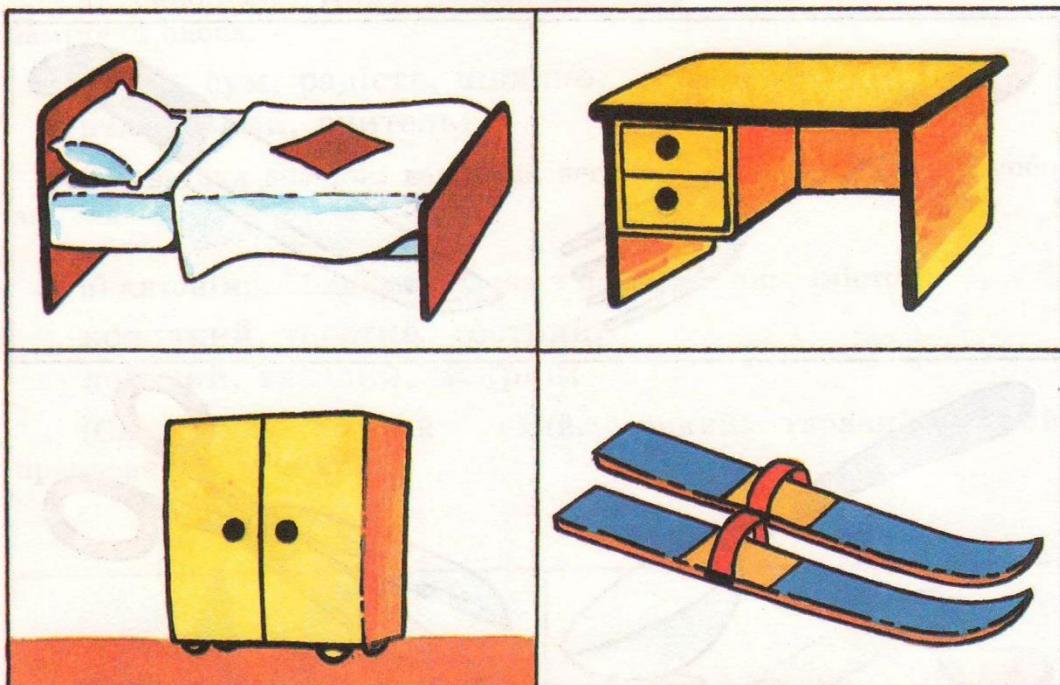
ПІДІБРАТИ ОЗНАКИ ДО ПРЕДМЕТІВ

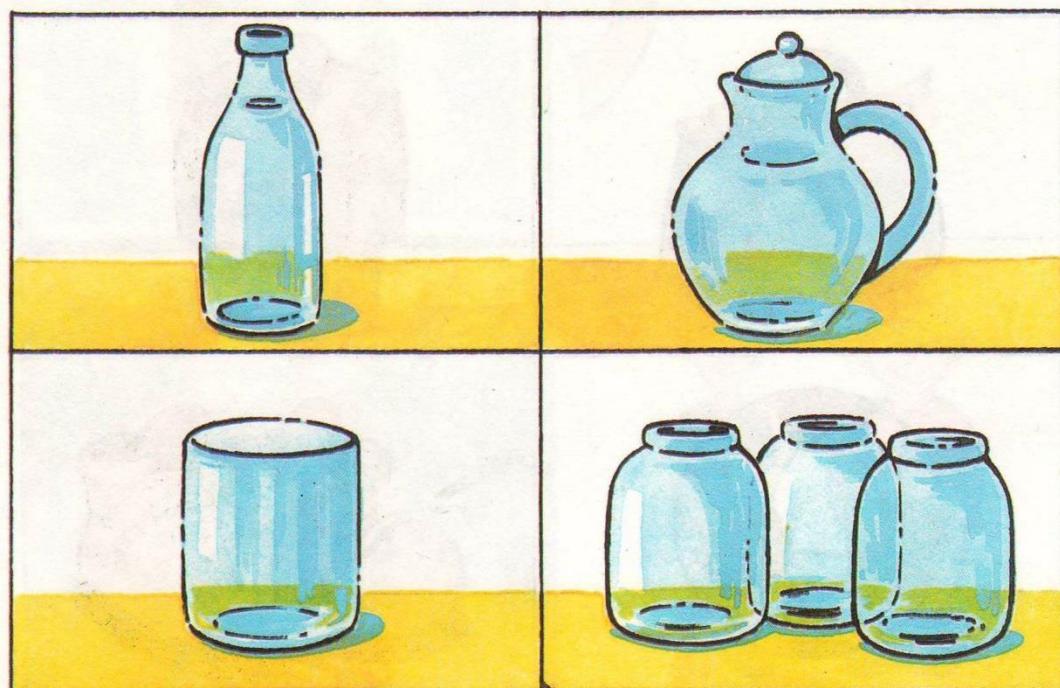
чий (чия, чиє або чиї)?
(Наприклад: ведмежі лапи та ін.)

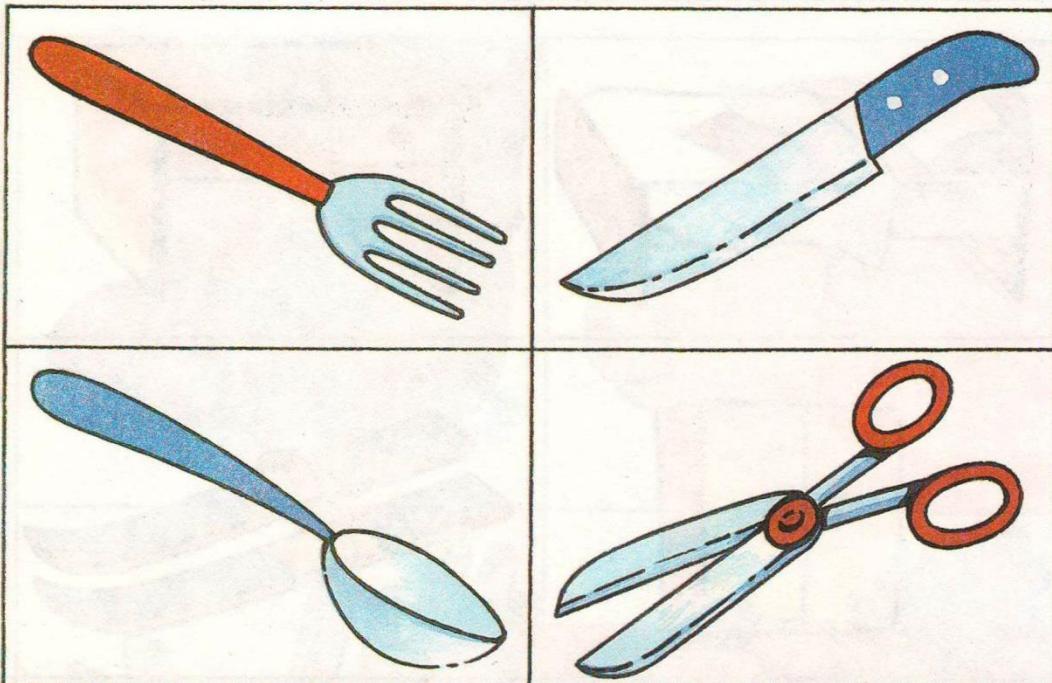
ЯКІ ВОНИ (АБО ЯКИЙ, ЯКА, ЯКЕ)?
ЗРОБЛЕНІ З ДЕРЕВА

ЗРОБЛЕНІ ЗІ СКЛА

ЯКІ ВОНИ (АБО ЯКИЙ, ЯКА, ЯКЕ)?
ЗРОБЛЕНІ ЗІ СТАЛІ

ЗШИТИ ЗІ ШКІРИ

6. ПІДІБРАТИ:

а) синоніми. Яким близьким за змістом словом можна замінити слова:

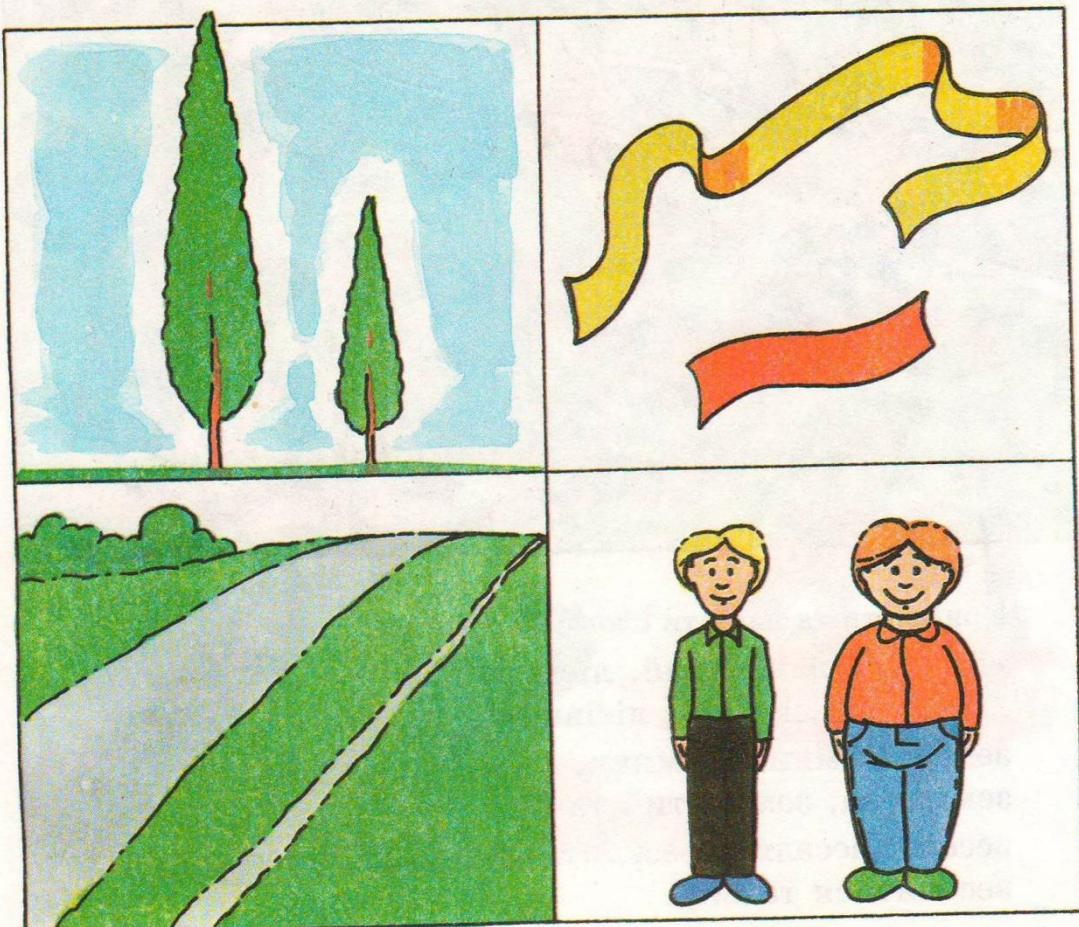
лікар, сум, радість, швидко,
величезний, вчитель;

(Слова для довідок: великий, веселощі, скоро, доктор, журба, викладач.)

б) антоніми. Підібрати слова з протилежним змістом:

холодний, товстий, гострий,
ледачий, твердий, мокрий;

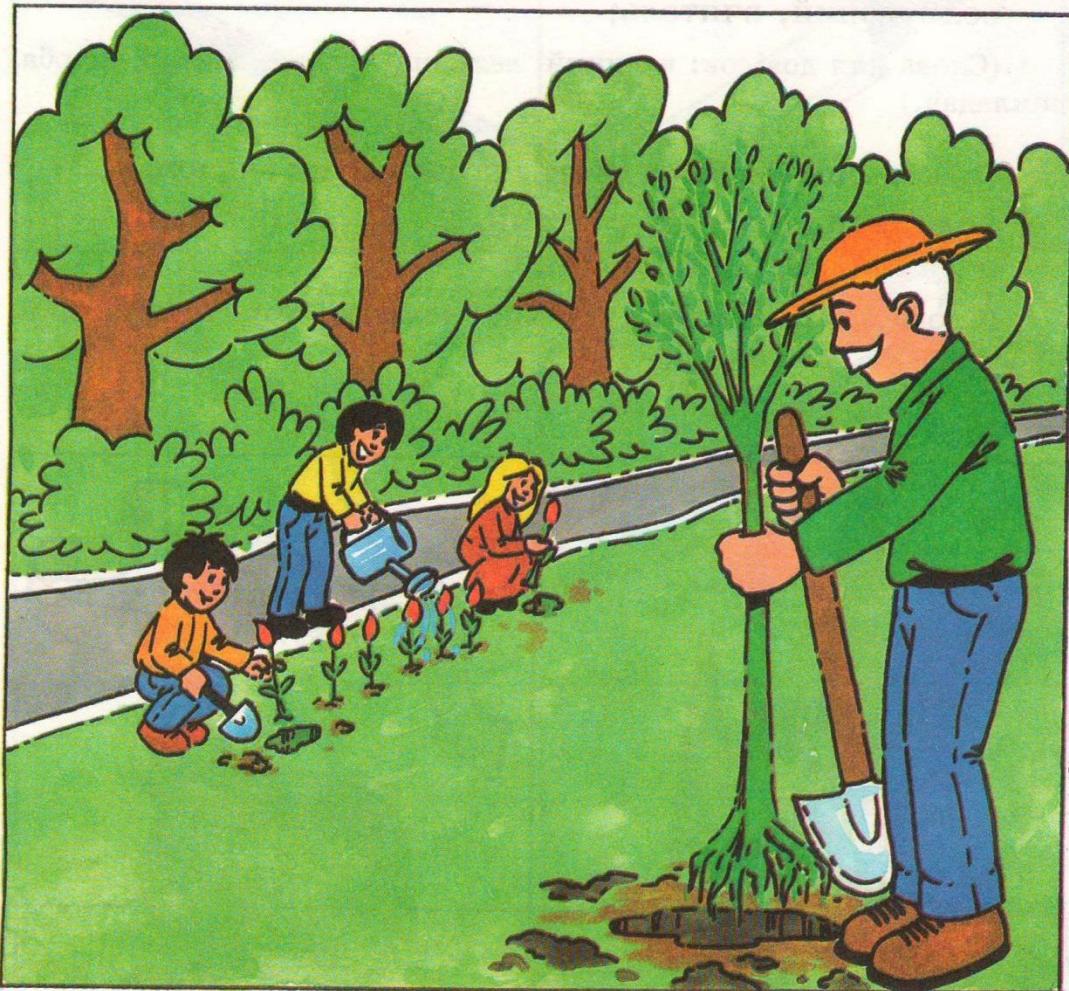
(Слова для довідок: сухий, тонкий, гарячий, тупий, працьовитий, м'який.)

в) спільнокореневі (споріднені) слова.

Пропонуємо дітям подивитись на малюнок та знайти слова з коренем “сад”.

— Які слова з коренем “сад” ще знаєте?

Пригадати та назвати слова з коренями:

ліс (лісний, лісовий, лісистий, лісистість, лісник, лісничий, лісовик, лісівник, лісівництво та ін.);

земля (земний, земляк, землячка, земляний, землянка, землистий та ін.);

весело (веселий, веселити, веселощі, веселка, веселитися та ін.).